

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2014-2017)

Et liv uten vold

Status for tiltakene

Desember 2015

Bedre føre var. Om forebygging og synliggjøring

---

1. Tiltakspakke for forebygging

Det skal utarbeides en tiltakspakke for forebygging av vold i nære relasjoner med tiltak på flere områder. Tiltakspakken skal utarbeides i samarbeid med sentrale aktører på feltet. Det vil nedsettes en arbeidsgruppe ledet av Justis- og beredskapsdepartementet høsten 2013. De første tiltakene skal iverksettes fra 2014. Hovedfokus skal være på primærforebyggende tiltak og forebygging som tar høyde for ulike sårbarhetsfaktorer. Den samfunnsøkonomiske analysen av kostnadene ved vold i nære relasjoner vil danne et viktig bakteppe for utformingen av tiltak.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Regjeringen ved Justis- og beredskapsdepartementet har avsatt 7 millioner kroner årlig i handlingsplanperioden til en tiltakspakke for forebygging. Det er innhentet innspill fra frivillige organisasjoner og underliggende etater og følgende tiltak har inngått i tiltakspakken i 2014 og 2015:

Tilpasning av foreldreveiledning (ICDP) for foreldre på krisesentre

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) ble tildelt 1 million kroner i 2014 og 250 000 kroner i 2015 for å tilpasse og prøve ut *International Child Development Programme* (ICDP) som metode for veiledning av foreldre på krisesentre. Målsettingen er å forebygge vold, både på kort og lang sikt. Innholdet i programmet er tilpasset foreldre på krisesentre.

I 2015 ble 22 ansatte ved seks krisesentre sertifisert som ICDP-veiledere og 11 veiledningsgrupper ble gjennomført. For å styrke samarbeidet og kompetansen i krisesentrene vertskommuner, har rundt 250 ICDP-veiledere deltatt på nettverkssamlinger med tema kommunikasjon og vold. Prosjektet ble presentert på den årlige nasjonale konferansen for ansatte i krisesentrene som RVTS-Øst arrangerte på oppdrag fra Bufdir i oktober 2015. Arbeidet med tilpasning og utprøving av ICDP i krisesentrene er under evaluering og rapport vil foreligge i februar 2016.

Tilpasning av foreldreveiledning (ICDP) for foreldre på asylmottak

Justis- og beredskapsdepartementet har avsatt 750 000 kroner gjennom forebyggingspakken for 2015, og det tas sikte på en tilsvarende sum for 2016, for å gjennomføre en tilpasning og utprøving av foreldreveiledning/ICDP for foreldre på asylmottak. Tiltaket gjennomføres i samarbeid mellom Bufdir og UDI.

Høsten 2015 er 11 asylmottak og 22 sertifiserte ICDP-veiledere rekruttert. Programmet er justert og tilpasset målgruppen på mottakene. Veilederne har deltatt på to dagers

kompetanseheving, for å kunne gjennomføre den tilpassede versjonen av programmet og være forberedt til å møte foreldre i asylmottakene. For å øke forståelsen for programmet og legge grunnlag for et godt samarbeid, har asylmottakene fått tilbud om å delta på samlingene med en representant. Veiledere med behov for kompetanseheving i kultursensitivitet har gjennomført dette. Veiledere og mottak samarbeider nå om rekruttering av foreldre til veiledningsgruppene med oppstart i januar 2016. En gruppe startet i november 2015. Tilpasning og utprøving av ICDP i asylmottakene skal evalueres.

Tiltak knyttet til familiegjenforente

Det er avsatt 250 000 kroner i 2015 til tiltak knyttet til familiegjenforente. UDI står for gjennomføringen av tiltaket. Det er et viktig forebyggings tiltak å gi kunnskap om rettigheter og tiltak på utlendingsfeltet, både til voldsutsatte som nylig har kommet til Norge og til aktører som bistår dem. Det skal utvikles informasjonsmateriell og en strategi for informasjonsformidling til personer som søker om eller har fått oppholdstillatelse gjennom familieinnvandring, samt opplæringstiltak i utlendingsforvaltningen og andre relevante instanser som møter og bistår voldsutsatte.

UDI har høsten 2015 gjennomført et prosjekt med bistand fra et tjenestedesignbyrå for å kartlegge behov for informasjons- og opplæringstiltak. Formålet med arbeidet har vært å øke bevisstheten hos personer som utsettes for vold i nære relasjoner om at muligheten for selvstendig oppholdstillatelse finnes, gi kunnskap og veiledning til de som bistår voldsutsatte i målgruppen og til saksbehandlere i utlendingsforvaltningen. Instanser og hjelpetiltak som møter voldsutsatte har vært involvert i kartleggingsfasen. Arbeidet har resultert i en rekke tiltak som UDI nå skal implementere. Utforming av informasjonsmateriell og en plan for informasjonsformidling er gjennomført i 2015. Distribusjon av materiell og opplæringstiltak skal gjennomføres i 2016 og 2017.

Informasjonsmateriellet består av plakater på flere språk i A4- og A3-format, en brosjyre om bestemmelsen på flere språk, flyere på flere språk og i lite format som er lett å gjemme unna, samt forbedret informasjon på UDIs nettsider, se www.udi.no/vold. UDI har også tatt initiativ til at informasjon om mishandlingsbestemmelsen inkluderes i andre instansers informasjonsplattformer. Opplæringstiltak er planlagt i utlendingsforvaltningen og andre relevante instanser som møter og bistår voldsutsatte. UDI har utviklet en opplæringspakke som skal tilbys til aktuelle instanser, hjelpetiltak og ansatte i utlendingsforvaltningen, og har tatt initiativ til samarbeid med andre aktører på feltet om kompetansehevingstiltak.

Kampanje rettet mot ungdom i regi av ung.no

Nettstedet ung.no, drevet av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), ble i 2014 tildelt 1,9 millioner kroner til en kampanje om vold i nære relasjoner rettet mot ungdom. Formålet var å gi unge informasjon om temaet, henviser de unge til en permanent plattform (ung.no) for informasjon fra det offentlige og å videreutvikle vold i nære relasjoner som tema på ung.no. Ved oppstart ble det foretatt en kartlegging av informasjonsarbeid overfor ungdom om temaet i regi av andre offentlige aktører og organisasjoner. Det ble gjennomført høringer med ungdom om innhold og utforming av kampanjen, i samarbeid med Forandringsfabrikken.

Det ble også arrangert fagmøte med et utvalg fagfolk og samarbeidspartnere. Stoff om vold og overgrep på ung.no ble utvidet og kvalitetssikret, og det ble gjennomført teknisk utvikling. Den visuelle profilen, virkemidler og tiltak for kampanjen ble laget i samarbeid med reklame- og kommunikasjonsbyrået Oktan. Kapasiteten i fagpanelet som besvarer spørsmål og henvendelser fra ungdom ble utvidet.

Kampanjen ble gjennomført fra 15. januar til 15. februar 2015, under overskriften #ikkegreit. Kampanjen besto av produksjon og tilpasning av artikler og annet innhold på ung.no/ikkegreit, samt å produsere og publisere annonser og filmer på Facebook. I tillegg til betalt annonsering, ble det daglig publisert saker og filmer på ung.no's Facebook-side. Twitter og Instagram ble benyttet for å skape blest om kampanjen. Annonsebudskapet og filmene ble vist på veggen til 427 000 personer i målgruppen, og omtrent 158 000 av disse klikket seg videre til artikler på ung.no. Kampanjeannonserne hadde en klikkprosent på 8,9 prosent (til sammenligning har finn.no ca. 0,15 prosent).

Nettstedet ung.no hadde i kampanjeperioden en økning på 32 prosent, sammenlignet med tilsvarende periode i 2014. Antallet følgere på Facebook økte med 57 prosent (fra 6 519 til 10 274). Kampanjen nådde 433 095 personer i målgruppa 13 til 20 år, noe som tilsvarer 83 prosent av alle brukere av Facebook i dette segmentet i Norge. 259 668 av disse utførte 434 438 aktiviteter, det vil si trykket på "liker", kommenterte eller delte.

Antall spørsmål til ung.no var omtrent tilsvarende som samme periode i 2014, mens andelen som omhandlet vold i nære relasjoner var høyere i kampanjeperioden. Kapasiteten til å besvare spørsmål knyttet til vold i nære relasjoner opprettholdes videre.

Ung.no ble i 2015 tildelt 350 000 kroner til evaluering og beredskap på svartjenesten for spørsmål knyttet til vold i nære relasjoner. Det er i den forbindelse gjennomført:

Questback og tilpasning på ung.no

Det ble gjennomført en questback på ung.no, der brukere på nettsiden blant annet ble spurt om erfaringer med kampanjen og om ung.no. Det kom rundt 800 svar. Bufdir har gjort tekniske og administrative tilpasninger for presentasjon av temaene knyttet til kampanjen.

- 40 prosent av respondentene kjente til kampanjen.
- 70 prosent oppga at de hadde lest om temaet og kampanjen på ung.no.
- Over 90 prosent av de som husket at de hadde lest om / sett kampanjen, oppga at de syntes budskapet var bra eller veldig bra.

Fokusgrupper

Det er gjennomført sju dyader/fokusgrupper med to og to ungdommer, i samarbeid med TNS Gallup. Ungdommen ble bedt om å vurdere ung.no som nettsted og kilde til informasjon:

- #ikkegreit skiller seg positivt ut fra liknende kampanjer ved å være «mer enn en hjelpetelefon»

- Respondentene blir positivt overrasket over informasjonen de finner inne på kampanjesiden.
- Ung.no anses å være en profesjonell og god side for ungdom, hvor man kan finne svar på alt man lurer på.
- Koblingen mellom ung.no og #ikkegreit virker derfor logisk og troverdig for respondentene.

«Jeg føler at hvis folk vet hvem som er avsender av kampanjen, så føler man at man kan tro på det mer».

Kampanjen er blitt presentert i flere sammenhenger, blant annet på en konferanse i regi av programmet for voldsforskning ved NOVA (jf. tiltak 11) og Nettverk for forskning om voldtekt, seksuelle overgrep og gråsoner. Ung.no hadde også et innlegg på BLDs kontaktkonferanse for barne- og ungdomsorganisasjoner i november 2015, med fokus på hva unge spør om når det gjelder vold/overgrep på ung.no.

Kampanjen er omtalt i følgeevalueringen av handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet (2013 – 2016). Det trekkes fram hvordan ung.no har jobbet bevisst med å utvide stoffet om temaer av særlig relevans for unge i minoritetsfamilier der tvangsekteskap, æresrelatert vold og kontroll forekommer. Det pekes på at nettstedet er kommet et godt stykke på vei mot mangfoldstilpasning, samtidig som temaer knyttet til alvorlige begrensninger av unges frihet med fordel kan styrkes ytterligere.

Politiets kampanje "Kjernekar"

Politiets kampanje «Kjernekar» ble utviklet og implementert i 2014/2014 gjennom et oppdrag til KRIPOS. Etter positiv respons på kampanjen hos målgruppene ble det bevilget 500 000 kroner til å videreføre kampanjen i 2015.

Kampanjen ble lansert i november 2013 og har rundt 66 200 tilhengere på Facebook. «Kjernekar» har fokus på festrelaterte voldtekter. Kampanjen appellerer til «kjernekaren», menn i alderen 18 til 35 år, som tør å si i fra og som følger med litt ekstra slik at alle får en fin kveld. Ved siden av fakta om festrelaterte voldtekter og pekere til viktige adresser for den som har vært utsatt for voldtekt, tar kampanjen i bruk animasjonsfilm, plakater, boards i byrommet, kinoreklame og klistermerker for taxi-næringen, vises det også til kampanjen i en ny lærebok for ungdomsskoletrinnet. Nettsiden er oversatt til engelsk. Kampanjen har pågått gjennom russetida og festivalsesongen 2014. Nettsiden er også tilgjengelig på politiets interne kommunikasjonskanal KO:DE.

Se Kjernekar's facebook-side her: <https://nb-no.facebook.com/kjernekar>.

I 2015 har satsningsområdet for Kjernekar-kampanjen vært studenter under fadderukene ved studiestart om høsten. Kripos inngikk et samarbeid med Studentkortet om å ta Kjernekar inn i en studentturné som skulle ut til hele landet. Studentkortet besøkte i perioden 17. august til 4.

september 2015 41 studiesteder og avholdt 45 stand-dager fra Alta i nord til Kristiansand i sør, og nådde ut til om lag 180 000 studenter.

Politidistriktene var invitert til å delta som ambassadører på arrangementene. Kripos bisto med budskapsplattform og kampanjemateriell til stands, som blant annet besto av roll-ups, videospot til storskjerm, buttons, postkort og t-skjorter. Studentene var positive til kampanjens tilstedeværelse på stand og samarbeidet fikk oppmerksomhet i både studentmagasiner og lokale medier. Det vurderes nå om og eventuelt hvordan kampanjen skal følges opp i 2016.

Rapportfilm om kampanjen i 2015 kan ses på: <https://youtu.be/RTii7ZLsWBs>

Politiets informasjonskampanje om vold i nære relasjoner «Hvor lite skal du finne deg i?»

Kripos har fått i oppdrag av Politidirektoratet å utarbeide en informasjonskampanje i regi av politiet, for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. Det er satt av 4 millioner kroner til arbeidet. Målsetningen med kampanjen er å gi økt oppmerksomhet og kunnskap om vold i nære relasjoner og om hva politiet kan bistå med når det gjelder denne type kriminalitet. Målgruppen er personer utsatt for vold fra partner, inkludert unge par, samt vitner som kjenner til at andre blir utsatt for vold i nære relasjoner. Kampanjen vil kunne bidra til at flere anmelder vold i nære relasjoner.

Kampanjen ble lansert i henhold til planen, 15. oktober 2015, og skal gjennomføres i 2015 og 2016. Prosjektgruppen ved Kripos samarbeidet med kommunikasjonsbyrået Dinamo om utviklingen av konseptet.

Kampanjen "Hvor lite skal du finne deg i?" består av en egen nettside (hvorlite.no), plakater, film og annonser på nett og i sosiale medier. Kampanjenettsiden er tilpasset mobil/nettbrett og består av informasjonstekster, kontaktinformasjon, en sjekklister for faresignaler og en spørretjeneste. Utdrag av nettsiden er oversatt til ni språk. Det ble utarbeidet en PR-plan, hvori både bred spredning via PM/pressekonferanse og spesialavtaler med TV2, Aftenposten og NRK inngikk.

En sentral del av arbeidet har bestått i å forberede og motivere egen organisasjon for kampanjen, gjennom blant annet informasjon i nyhetsbrev, e-poster, på KO:DE, i politisjefmøte samt deltakelse på fagdager og konferanser. Politidistriktene har tatt ut kampanjen lokalt, hengt opp plakater, delt i sosiale medier og avholdt både pressekonferanser, fagdager og workshops.

Den nasjonale presselanseringen av kampanjen ble avholdt 15. oktober 2015 i samarbeid med Asker og Bærum politidistrikt og Oslo politidistrikt under en konferanse om vold i nære relasjoner i Bærum kommune. Tilstede var blant annet justis- og beredskapsminister Anders Anundsen, barne-, likestillings- og inkluderingsminister Solveig Horne, politidirektør Odd

Reidar Humlegård, i tillegg til representanter fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og Politihøgskolen.

Kampanjen har fått stor oppmerksomhet. Hele én av fem er oppmerksomme på filmen (én av tre under 30 år). 67 prosent mener at kampanjen bidrar til at det blir lettere å kontakte politiet hvis man opplever vold i nære relasjoner. Opinion konkluderer med at dette er en svært vellykket kampanje, som evner å nå fram til et bredt publikum og formidle budskapet.

Se kampanjens nettside her: <http://www.hvorlite.no/>

Videreføring, evaluering og erfaringsoppsummering for prosjektet «Et spørsmål om ære?»

Prosjektet «Et spørsmål om ære?» startet opp i januar 2013. På bakgrunn av at Konfliktrådet i Sør-Trøndelag hadde gjennomført prosjektet «Familievold, forsoning og forebygging» med gode resultater i perioden 2008-2011, der også æresrelatert vold var en del av tematikken i sakene som ble handtert, har Justis- og beredskapsdepartementet finansiert et prosjekt i Konfliktrådet som særlig retter seg mot saker som omhandler æresrelatert vold. Prosjektet er i 2015 finansiert gjennom tiltakspakken for å forebygge vold i nære relasjoner.

Prosjektet «Et spørsmål om ære?» skal prøve ut tilrettelagt dialog i saker som handler om tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet. I tillegg skal offentlig og privat nettverk involveres der det er hensiktsmessig. Målsettingen med prosjektet er bedre ivaretagelse av ofre for æresrelatert vold, bedre samarbeid i hjelpeapparatet rundt disse sakene samt forebygging av ytterligere voldsbruk og ekstrem kontroll.

Prosjektets årsrapport fra 2014 viser at det til sammen er registrert 32 saker i prosjektet. Sakene fordeler seg på sju nasjonaliteter og dreier seg blant annet om ungdom under 18 år som opplever alvorlige begrensninger i sin frihet, konflikter mellom barn og foreldre, konflikter med barnevernet i sammenheng med plassering, konflikter i familien i forbindelse med valg av partner og vold og trusler mot ektefelle hvor ære har betydning. Konfliktrådet samarbeider tett med andre etater i prosjektet, med politi og barnevern som de viktigste samarbeidspartnere.

Gjennom midlene som er bevilget for 2015 skal prosjektet evalueres og erfaringer/metoder skal nedtegnes slik at erfaringene fra prosjektet i Sør-Trøndelag, ved en positiv evaluering, kan overføres til øvrige Konfliktråd.

Nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt

Det er i 2014 og 2015 avsatt midler fra tiltakspakken for å forebygge vold i nære relasjoner forebyggingspakken til utvikling av en nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt. Målgruppen for nettportalen er utsatte for vold i nære relasjoner og hjelpeapparat. Portalen skal lanseres tidlig i 2016. Se for øvrig status for tiltak 18a.

Utarbeidelse av forslag til ulike konsepter for nasjonal telefon om vold og voldtekt

På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet har Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) utredet behovet for en nasjonal alarmtelefon for utsatte for vold i nære relasjoner og voldtekt. NKVTS konkluderte med at det er behov for å etablere en nasjonal telefon, med ett felles nummer, for mennesker med voldsrelaterede erfaringer. NKVTS pekte i sin rapport på ulike forutsetninger/kriterier for at en slik nasjonal telefontjeneste for voldsutsatte skal lykkes:

- En gratis, lett tilgjengelig, heldøgns telefontjeneste, betjent 24 timer i døgnet på helårsbasis.
- Et telefonnummer som er lett å huske.
- At telefonen er gjort godt kjent for hele befolkningen og for spesielt utsatte grupper.
- Nær forbindelse med nasjonal nettportal og høy kvalitet på informasjonen i nettportalen (jf. tiltak 18 a).
- Tilrettelegging for alle typer brukere (språk, etnisitet, funksjonsevne).
- Kunnskap og kompetanse.
- Avgrensning av oppgavene.
- Kommunikasjon mellom praksisfelt (alle slags instanser), nettportal og nasjonal telefon.

NKVTS har fått i oppdrag å komme med forslag til ulike konsepter for hvordan en nasjonal telefon for utsatte for vold i nære relasjoner og voldtekt kan organiseres. I konseptene skal det skisseres forslag til utforming og dimensjonering av nasjonal telefon, angis modeller for drift og gis kostnadsoverslag, med utgangspunkt i rapporten om behovet for en nasjonal telefon, jf. tiltak 18b. Rapport vil foreligge våren 2016.

Studie med identifisering av virkningsfulle forebyggende tiltak

Det skal gjennomføres en studie om virkningene av forebyggende tiltak i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Hensikten med tiltaket er å identifisere forebyggende tiltak som gir god effekt i dette arbeidet og egner seg for videre spredning og nyetablering. Dette kan være primær-, sekundær- og tertiærforebyggende tiltak innenfor en rekke sektorer, inkludert politi, helse, skole etc. og tiltak i regi av frivillige organisasjoner. Studien skal omfatte tiltak både i Norge, Norden og andre land der man har identifisert og gjennomført forebyggende tiltak som antas å ha god effekt. Oppdraget skal gjennomføres i løpet av 2016.

2. KRÅDs rolle i arbeidet mot vold i nære relasjoner

Det kriminalitetsforebyggende råds (KRÅD) rolle i arbeidet mot vold i nære relasjoner skal tydeliggjøres og styrkes.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet ble det gjennomført en evaluering av KRÅD i 2014. I januar 2015 sendte Justis- og beredskapsdepartementet på høring et forslag om ny organisering av funksjon og oppgaver ivare tatt av KRÅD. Høringsprosessen ga departementet grunnlag for å gå videre med forslaget i høringsbrevet. KRÅD ble ikke oppnevnt for en ny periode da rådsperioden utløp 30. juni 2015. Det er i stedet opprettet et Departementsutvalg for kriminalitetsforebygging samt et Nasjonalt kompetansesenter for kriminalitetsforebygging. Kompetansesenteret er lagt som en egen enhet inn under Sekretariatet for konfliktrådene (SfK). Kompetansesenteret hadde sin første virkedag 2. november 2015. Det er utarbeidet et eget mandat for det nye kompetansesenteret. Dette vektlegger kriminalitetsforebygging i bred forstand.

Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging skal bidra til kunnskapsbasert kriminalitetsforebygging, både nasjonalt og lokalt, gjennom innhenting og formidling av erfaringsbasert og forskningsbasert kunnskap. Senteret skal arbeide med kompetanseutvikling og rådgivning, med særlig vekt på å bistå lokalt kriminalitetsforebyggende arbeid. Senteret skal blant annet videreføre og videreutvikle arbeidet med SLT i kommunene (Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak). Den første virketiden til senteret vil være preget av at det er i en etableringsfase.

Departementsutvalget for kriminalitetsforebygging skal legge til rette for et tett samarbeid og en god samordning av den kriminalitetsforebyggende innsatsen mellom departementene. Departementsutvalget hadde sitt første møte i august 2015 og det er avholdt tre møter i utvalget i løpet av året. Departementsutvalget vil få råd gjennom innspillmøter o.l. basert på erfaringer fra det praksisnære feltet.

3. Avdekking i hjelpeapparatet

Det skal utarbeides en oversikt over eksisterende rutineguider og kartleggingsverktøy for avdekking av vold i nære relasjoner. Oversikten skal danne grunnlag for å vurdere hvor det er behov for nye rutineguider/retningslinjer. Oppdraget gis til Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) i 2014.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2016

STATUS:

Vold i nære relasjoner er et alvorlig samfunns- og helseproblem med store konsekvenser for den enkelte utsatte. Det er derfor av stor betydning at det offentlige hjelpeapparatet er i stand til å avdekke hvem som utøver eller er utsatt for vold, og å igangsette relevante tiltak. Gode rutiner er en forutsetning for at helse- og omsorgstjenesten skal kunne identifisere og møte både utsatte og utøvere av vold slik at de får god og riktig hjelp raskt.

For at gode rutiner skal vare og være lik innad i tjenestene, må disse støttes av retningslinjer, veiledere, prosedyrer og andre rutineguider. Arbeidet med slike rutineguider vil også være en pådriver til å heve kvaliteten i tjenestene, tydeliggjøre kunnskapsgrunnlaget og bidra til kvalitetssikring. Videre kan rutineguider styrke samhandling ved at samarbeidspartnere har oversikt over hva andre tjenester gjør og hvordan de arbeider, samt at arbeidsfordelingen tydeliggjøres og blir kjent av alle innen tjenestene.

NKVTS har utarbeidet en oversikt over eksisterende rutineguider og kartleggingsverktøy for avdekking av vold i nære relasjoner i hjelpeapparatet. Oversikten danner grunnlag for å vurdere på hvilke områder det er behov for nye rutineguider eller retningslinjer, og viser blant annet mangler knyttet til avdekking av vold mot eldre og omsorgssvikt av barn, samt for avdekking av vold innen psykisk helsevern for barn og voksne.

Rapporten kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/biblioteket/Publikasjoner/OversiktRutineguiderKartleggingsverktoy.pdf>

4. Indikator for omfang av vold i nære relasjoner

Helsemyndighetene skal i samarbeid med justismyndighetene, barnevernsmyndighetene og andre vurdere indikator for omfang av vold i nære relasjoner som kan gjøres tilgjengelig for kommuner.

Ansvarlig: HOD, BLD, JD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Tiltaket er igangsatt. Helse- og omsorgsdepartementet har bedt Folkehelseinstituttet, i samarbeid med Helsedirektoratet, om å gjøre en vurdering av tilgjengelige datakilder med tanke på mulige indikatorer for vold i nære relasjoner. Folkehelseinstituttet har etablert en arbeidsgruppe som bistår i arbeidet og har kartlagt aktuelle datakilder knyttet til indikatorer for vold i nære relasjoner. I arbeidsgruppen er Folkehelseinstituttet, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Politidirektoratet, NOVA, SSB, NAV og Kommunesektorens organisasjon KS representert.

5. Rutinemessige spørsmål for å avdekke vold mot gravide

I tråd med retningslinjer for svangerskapsomsorgen fra 2005 skal lege og jordmor som utøver svangerskapsomsorg være oppmerksomme på symptomer og tegn på voldserfaringer og støtte gravide som utsettes for vold i nære relasjoner/mishandling. Retningslinjene for svangerskapsomsorg skal oppdateres i løpet av 2013 slik at rutinemessige spørsmål om vold inngår. Det skal beskrives hvordan spørsmål om vold bør tas opp og følges opp. Det skal registreres vold som tema i helsekort for gravide når det utarbeides et nytt elektronisk helsekort.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

På oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet har Helsedirektoratet oppdatert Nasjonal faglig retningslinje for svangerskapsomsorgen på hvordan å avdekke vold mot gravide. Anbefalingene er utarbeidet på bakgrunn av forskningsbasert kunnskap, internasjonale anbefalinger, brukererfaringer, klinisk praksis og verdimeslige avveininger.

For å hjelpe gravide og deres ufødte barn som er i en utsatt situasjon, anbefales det i retningslinjene at alle gravide blir spurt om sine erfaringer med vold i svangerskapet. Det anbefales at vold tematiseres så tidlig som mulig. Det er viktig at helsepersonell får grundig opplæring i å snakke om vold.

Nasjonal faglig retningslinje for svangerskapsomsorgen kan lastes ned her:

<http://helsedirektoratet.no/publikasjoner/retningslinje-for-svangerskapsomsorgen-hvordan-avdekke-vold/Sider/default.aspx>.

Nytt helsekort for gravide er publisert i papirversjon. Spørsmål om vold inngår.

Utarbeidelsen av elektronisk helsekort for gravide skal ses i sammenheng med arbeidet «Én innbygger – én journal».

6. Innføring av bedre og mer kontinuerlig statistikk

Statistikk er viktig for å synliggjøre voldens omfang og konsekvenser, samt hvem utsatte og utøvere er. Det skal innføres bedre og mer kontinuerlig statistikk om vold i nære relasjoner der både kjønn og alder inngår som en del av registreringen, gjennom å

a) videreføre den årlige rapporteringen fra krisesentertilbudet om brukerne og tilbudet. Det skal vurderes hvorvidt det er behov for endringer i utforming og metode for innhenting av statistikk for å sikre at behovet for informasjon om utviklingen i krisesentertilbudet blir tilstrekkelig dekket.

Ansvarlig: BLD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har fått ansvaret for at det blir utarbeidet statistikk om krisesentertilbudet og tilbudet som gis gjennom støttesentrene mot incest og seksuelle overgrep. For å kunne innhente god og informativ statistikk om de kommunale krisesentertilbudenes organisering, innhold og brukere har direktoratet fått i oppdrag å vurdere hvordan nåværende særreportering fra krisesentertilbudene kan innlemmes i KOSTRA. Dette skal skje i samarbeid med Statistisk sentralbyrå, jf. tildelingsbrev til Bufdir fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) for 2014.

Bufdir sendte en anbefaling til BLD i februar 2015 hvor det tilrås at særreporteringen på krisesenterområdet videreføres, og at det gjennomføres et utviklingsarbeid knyttet til kommunenes rapportering på krisesenterområdet i KOSTRA i 2015. BLD støtter denne tilrådingen. I tillegg til tildelingsbrev av mai 2015 ble Bufdir gitt i oppdrag å nedsette og lede en arbeidsgruppe med ansvar for å utvikle et nytt KOSTRA-skjema for krisesentertilbudet. Arbeidsgruppen startet sitt arbeid høsten 2015.

b) vurdere å legge til rette for å innføre statistikk over henvendelser om vold i nære relasjoner i hjelpeapparatet. Dette for å sikre god og tilpasset hjelp og oppfølging i de enkelte tjenestene. Aktuelle instanser kan være barnevern, familievern, barnehage og helse- og omsorgstjenester.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD, KD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Tiltaket er under planlegging.

c) innføre forbedringer i politiets registrering og statistikkføring i saker om vold i nære relasjoner i forbindelse med innføringen av nytt straffesakssystem i politiet.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Det arbeides med etableringen av nytt straffesakssystem i politiet. Forbedringer i politiets registrering og statistikkføring skal innføres i denne sammenheng.

7. Omfangsundersøkelser

Det skal gjennomføres omfangsundersøkelser om vold i nære relasjoner hvert femte år. Med bakgrunn i omfangsundersøkelsen med datainnsamling i 2013, vil Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) få i oppdrag å gjennomføre tilleggsundersøkelser vedrørende enkelte grupper der vi særlig mangler kunnskap, som blant annet personer med innvandrerbakgrunn, lhbt-personer og personer med nedsatt funksjonsevne.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) presenterte rapporten «Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie om vold og voldtekt» (Rapport 1/2014) i februar 2014. Undersøkelsen, som er gjennomført ved telefonintervjuer, omfatter et representativt utvalg av befolkningen på rundt 4500 kvinner og menn mellom 18 og 75 år. Datainnsamlingen ble gjennomført i 2013. Noen hovedfunn fra undersøkelsen er at alvorlig fysisk vold og grove seksuelle overgrep rammer en betydelig del av befolkningen i Norge, og starter for mange i tidlig barnealder. 9,4 prosent av norske kvinner rapporterer at de har vært utsatt for voldtekt. Det tilsvarende tallet for menn er 1,1 prosent. Fire ganger flere kvinner (9,2 prosent) enn menn (1,9 prosent) er utsatt for alvorlig partnervold.

Undersøkelsen viser at kvinner er langt mer utsatt for seksuelle overgrep enn menn. Kvinner har også en større totalbelastning av vold og overgrep. Det er nesten utelukkende menn som utøver seksuelle overgrep. Videre viser studien at barn ofte opplever flere typer overgrep samt at personer som var utsatt for fysisk vold eller seksuelle overgrep i barndommen, i mye større grad er utsatt for vold og overgrep også som voksen.

Alvorlig vold og grove seksuelle overgrep varierer med sosioøkonomiske skillelinjer (utdanning og inntekt). Alvorlig vold og grove seksuelle overgrep er et folkehelseproblem. Overgrep henger sammen med psykiske helseproblemer. Særlig gjelder dette for kvinners helse, fordi kvinner utsettes for flere typer volds- og overgrepshendelser enn menn.

Særlig voldtekt, men også vold, er fremdeles skjult for politiet og hjelpeapparatet. Bare 10 prosent av kvinnene og 17 prosent av mennene i studien, som hadde vært utsatt for en

voldtekt, anmeldte saken til politiet. Når det gjelder alvorlig vold er tallet noe høyere - litt over 25 prosent av både kvinner og menn har anmeldt forholdet. I tillegg til at det er få som anmelder voldtekt og alvorlig vold er det et fåtall som oppsøker helsetjenester. I tillegg er det en del som aldri forteller til noen andre hva de har vært utsatt for. Bare 10 prosent av de voldtektsutsatte kvinnene var til medisinsk behandling eller undersøkelse den første tiden etterpå. Ingen av de overgrepssutsatte mennene i denne undersøkelsen hadde oppsøkt medisinsk behandling.

Omfangsstudien vil danne grunnlag for videre undersøkelser innenfor NKVTS' forskningsprogram om vold i nære relasjoner, jf. tiltak 11. En ny omfangsstudie planlegges gjennomført i 2018.

NKVTS' rapport kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/publikasjoner/Sider/PublikasjonsInfo.aspx?publID=1174>

20. mars 2015 presenterte NKVTS ungdomsdelen av omfangsundersøkelsen. Rapporten «Vold og voldtekt i oppveksten: En nasjonal intervjuundersøkelse av 16- og 17-åringer» baserer seg på intervjuer med ungdom i alderen 16 til 18 år. Studien er en tverrsnittsundersøkelse av norske 16- og 17-åringer. Deltakerne ble intervjuet per telefon, og datainnsamlingen foregikk i tredje kvartal 2013. I alt 1012 jenter og 1050 gutter deltok i undersøkelsen. Svarprosenten totalt var 61,7 prosent, noe mindre for gutter enn for jenter. I undersøkelsen ble deltakerne stilt konkrete og detaljerte spørsmål om vold og overgrepserfaringer. I tillegg ble de blant annet spurt om levekår, psykisk helse og kontakt med rettsapparat og helsetjeneste.

Undersøkelsen avdekket at vold og seksuelle overgrep rammer en betydelig del av barn og ungdom i Norge, at volden og overgrepene for mange starter i tidlig barnealder, og at de voldsutsatte ungdommene ofte hadde opplevd flere ulike typer vold og overgrep. Det var klare forskjeller mellom jenter og gutter med hensyn til hva slags hendelser og i hvilke relasjoner de var mest utsatt. Gutter hadde størst risiko for å bli utsatt for fysisk vold fra andre enn foresatte, mens seksuelle overgrep i hovedsak rammet jenter.

Mange voldsutsatte unge følte skam og skyld for det som hadde skjedd, og det var en klar overhyppighet av psykiske helseproblemer hos ungdommer som var utsatt for vold og seksuelle overgrep. Mye av volden og overgrepene forble skjult for politi og rettsvesen, og bare en mindre andel av de utsatte hadde søkt hjelp og fått medisinsk behandling etter hendelsene. En del forteller aldri til noen andre hva de har vært utsatt for.

Rapporten kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/publikasjoner/Sider/PublikasjonsInfo.aspx?publID=1611>

8. Voldsmåling

Det skal gjennomføres en ny måling av henvendelser til politi- og hjelpeapparat om vold i nære relasjoner etter mønster fra målingene i 2003, 2005, 2008 og 2012. Målingen skal gjennomføres i 2016 av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS).

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2016

STATUS:

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) vil få i oppdrag å gjennomføre voldsmålingen i 2016. Målingen gir en oversikt over saker som involverer vold mellom partnere eller andre familiemedlemmer som hjelpeapparatet i Norge jobber med, en gitt uke. Målingen gir oss viktige indikatorer på situasjonen rundt omkring i landets instanser, som daglig møter utfordringer knyttet til vold i nære relasjoner.

En tilsvarende måling ble gjennomført siste gang i 2012 og var den fjerde i sitt slag. Ved å gjennomføre målingen gjentatte ganger kan tallene sammenlignes med tidligere målinger og dermed kan man observere eventuelle trender og tendenser. I målingen fra 2012 var 972 instanser invitert til å delta.

Ved målingen i 2008 registrerte hver instans i gjennomsnitt 5,9 saker. I målingen fra 2012 registrerte hver instans i gjennomsnitt 7,74 saker. Det er en økning på 31 prosent. Videre var flere instanser enn tidligere involvert i hver enkelt sak. Dette sammen med den store økningen i antall saker, henvist fra andre instanser, tyder på at kommunikasjonen og samarbeidet mellom instansene har økt.

Det er viktig å merke seg at disse målingene ikke er en måling av forekomst av vold i samfunnet, men gir oss viktige indikatorer på situasjonen rundt omkring i landets instanser som daglig møter utfordringer knyttet til vold i nære relasjoner.

Rapport fra målingen fra 2012 kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/publikasjoner/Sider/PublikasjonsInfo.aspx?publID=1173>

Trygghet til å handle. Om kunnskap og kompetanse

---

9. Kunnskapsformidling

Kompetansen om vold i nære relasjoner i hjelpeapparatet skal styrkes. Kompetansehevingen skal omfatte både grunn- og videreutdanning og kompetanseoverføring i tjenestene. Som en del av oppfølgingen av Meld. St. 13 (2011-2012) *Utdanning for velferd. Samspill i praksis* vil Kunnskapsdepartementet innføre felles innhold i alle helse- og sosialfaglige grunnutdanninger. Formålet er å sikre at studentene har nødvendige kunnskaper om helheten i helse- og velferdstjenestene, lov og regelverk og viktige samfunnsutfordringer, herunder vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: KD, AD, BLD, HOD, JD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Som oppfølging av Meld. St. 13 (2011–2012) Utdanning for velferd har Universitets- og høyskolerådet, på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet, utredet hva som bør være felles innhold i alle helse- og sosialfagutdanningene. I rapporten foreslås felles læringsutbytte i rus og vold i nære relasjoner for alle helse- og sosialfagutdanningene. Rapporten er formidlet til alle helse- og sosialfagutdanningene og vil med stor sannsynlighet bli brukt i utviklingen av studieprogrammene.

Rapporten kan lastes ned her:

http://www.uhr.no/prosjekter/felles_innhold_i_de_helse-og_sosialfaglige_profesjonsutdann

10. Styrking av de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging

De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) skal styrkes for å bidra med økt kompetanse og veiledning overfor helse- og omsorgstjenesten i deres arbeid med vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: HOD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) ble i 2014 styrket med til sammen 5 millioner kroner, jf. Prop. 1 S (2013-2014), for å bidra med økt kompetanse og veiledning overfor helse- og omsorgstjenesten i deres arbeid med vold i nære relasjoner. Fra 2015 er tilskuddet lagt inn som en del av sentrenes grunnbevilgning. Midlene skal bidra til å øke omfanget av sentrenes pågående aktivitet på området, og knyttes særlig til deres arbeid med tiltak i handlingsplan mot vold i nære

relasjoner (2014-2017) og tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017). Sentrene har ulike tilnærminger til tjenestene tilpasset regionale behov. Informasjon om RVTSenes arbeid finnes her: <http://www.rvts.no>.

11. Forskningsprogram

Det skal opprettes et eget forskningsprogram om vold i nære relasjoner. Tema for programmet vil blant annet være årsaker til vold i nære relasjoner, vold i nære relasjoner i et livsløps- og generasjonsperspektiv, særlig sårbarhet og vold i nære relasjoner i minoritetsmiljøer, herunder innvandrer miljøer. Programmet skal også omfatte forskning rundt iverksatte og planlagte tiltak for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2018

STATUS:

Det er satt av 50 millioner kroner over fem år til et todelt forskningsprogram om vold i nære relasjoner. 25 millioner kroner tildeles Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og 25 millioner kroner tildeles Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) etter en anbudskonkurranse.

Formålet med det nye forskningsprogrammet er kunnskapsproduksjon og kunnskapsformidling. Resultatene fra forskningen skal gjøre det mulig å følge utviklingen over tid og gi grunnlag for iverksettelsen av tiltak for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. Forskningsprogrammet skal bidra til å styrke og utvikle den tverrfaglige innsatsen og teoriutviklingen på området og bidra til økt forståelse for hva vold i nære relasjoner handler om. Kunnskap om voldens omfang, årsaker, karakter og konsekvenser er avgjørende for god kvalitet i hjelpetjenestene.

Se informasjon om forskningsprogram og forskningsresultater på forskningsinstitusjonenes hjemmesider:

[http://www.nkvts.no/fu/Documents/Informasjon-om-voldsprogrammet\[1\].pdf](http://www.nkvts.no/fu/Documents/Informasjon-om-voldsprogrammet[1].pdf) og

<http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Prosjekter/Barndom-familie-og-barnevern/Voldsprogrammet-Forskningsprogram-om-vold-i-naere-relasjoner>

12. Forskning rundt helsemessige konsekvenser

Forskningen ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) om de helsemessige konsekvensene av vold i nære relasjoner skal styrkes. Senteret skal bidra til å spre kunnskap om dette til relevante instanser og tjenester.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) er styrket med midler fra Justis- og beredskapsdepartementet (jf. tiltak 11) og Helse- og omsorgsdepartementet til å etablere et forskningsprogram om vold i nære relasjoner. Av i alt ni prosjekter innenfor det etablerte forskningsprogrammet, berører tre helsemessige konsekvenser direkte:

1. Vold, helse og reviktimisering; en longitudinell studie. I dette forskningsprosjektet er flere artikler under arbeid.
2. Vold og rus; en longitudinell studie. I dette prosjektet planlegges datainnsamling som skal gjennomføres våren 2016.
3. Tidligere og aktuelle somatiske og psykiske helseplager hos barn som kommer til Statens barnehus – Muligheter for tidligere avdekking og to års oppfølging. I dette prosjektet pågår planlegging av datainnsamling.

Prosjektene finansieres med midler fra Helse- og omsorgsdepartementet, med en ramme på 2 millioner kroner over 5 år. Føringer for arbeidet er gitt i tilskuddsbrev. Etter hvert vil informasjon om prosjektene bli lagt ut på NKVTS' hjemmeside: <http://www.nkvts.no>

13. Følgeevaluering av handlingsplan

Implementeringen av tiltak i handlingsplanen mot vold i nære relasjoner skal følgeevalueres gjennom handlingsplanperioden 2014-2017. Oppdraget vil legges ut på anbud våren 2014. Sluttrapport skal foreligge høsten 2017.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Evalueringen av et arbeidsprosjekt på Stovner politistasjon etter inspirasjon fra Prosjekt Karin i Malmø i Sverige (jf. tiltak 44) evalueres av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) som del av forskningsprogram om vold i nære relasjoner, jf. tiltak 11. Også virkningen av andre tiltak vil inngå som en del av forskningsprogrammet, blant annet vil tiltakene rettet mot frivillige organisasjoner kunne knyttes til forskningsprosjekt om de frivillige organisasjonenes rolle i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Prosjektet «Et spørsmål om ære?» og innføring av ICDP på krisesenter og asylmottak vil bli evaluert som en del av prosjektene og en gjennomgang av øvrige forebyggende tiltak vil inngå som en del av

oppdraget med å identifisere virkningsfulle forebyggende tiltak i arbeidet mot vold i nære relasjoner, jf. tiltak 1.

Alle skal nås. Hjelpe- og behandlingstilbudet

---

14. Videreutvikling av krisesentertilbudet

Krisesenterlova som ble innført 1. januar 2010, gir alle kommuner en plikt til å sørge for et krisesentertilbud til kvinner, menn og barn utsatt for vold i nære relasjoner. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) evaluerer kommunenes implementering av loven, med særlig fokus på organisering, ressursbruk, tilrettelegging for ulike brukergrupper, samarbeid med øvrig tjenesteapparat og en vurdering av selve loven. Resultatene vil foreligge høsten 2014 og vil ligge til grunn for en videreutvikling av tilbudet.

Ansvarlig: BLD
Gjennomføring: 2014-2016

STATUS:

Kommunenes implementering av krisesenterloven er evaluert av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA). Rapporten ble lansert i februar 2015. NOVA konkluderer med at det har funnet sted en positiv utvikling når det gjelder den hjelpen som gis på og av krisesentrene. Samtidig pekes det på områder hvor det fremdeles er utfordringer: Tilbudet til sårbare grupper og tilbudet til menn (som også rammer barn som kommer i følge med far), i tillegg til at kommunene i varierende grad oppfyller sine forpliktelser til å sørge for et helhetlig hjelpetilbud.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet videreutvikler krisesentertilbudet på flere områder. Flere av utfordringene NOVA peker på, drøftes i «*Veileder til krisesenterloven*» som ble lansert i februar 2015 (jf. tiltak 15). Andre tiltak er:

Tilbudet til særlig utsatte grupper

Kartleggingen beskrevet ovenfor omfatter også kommunenes tilbud til sårbare grupper som er utsatt for vold, og organiseringen av dette tilbudet. RVTsene får årlig i oppdrag å arrangere kompetanseheving for ansatte i krisesentertilbudene, nasjonalt og regionalt. Tilgjengelighet og tilrettelegging for sårbare grupper var et hovedtema på den nasjonale konferansen i 2015 (jf. tiltak 17). Konferansen er en sentral arena for ny kunnskap og nettverksbygging for krisesenteransatte, og var også i år fullt utnyttet, med deltakelse fra nesten alle krisesentrene. Det var gode tilbakemeldinger fra deltakerne på konferansen.

I budsjettet for 2016 er det satt av 3 millioner kroner til utviklingsprosjekter for å bedre krisesentertilbudet til utsatte grupper.

Sikkerhet i krisesentertilbudet

Krisesentertilbudet skal omfatte et trygt botilbud, og loven gir hjemmel til en forskrift om fysisk sikring av lokaler (Krisesenterlova § 2). Direktoratet har utarbeidet et utkast til en slik

forskrift, som ble sendt til Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet 1. desember 2015.

Tilbudet til menn

Evalueringen konkluderer med at krisesentertilbudet til menn er av dårligere kvalitet enn tilbudet til kvinner. Direktoratet ser et behov for mer kunnskap som basis for videreutvikling av tilbudet til menn. Det er derfor inngått kontrakt med Proba samfunnsanalyse, i samarbeid med Jørgen Lorentzen og Claes Ekenstam, om en studie av menn som søker hjelp i krisesentertilbudet, sentre mot incest og seksuelle overgrep og familieverntjenesten. Studien vil etter planen foreligge ved årsskiftet 2016/2017 og ha fire hoveddeler:

- Hva sier forekomststudier fra Norden om utsatthet, karakteristika, i hvilke relasjoner volden finner sted, konsekvenser og hjelpesøking?
- Voldsutsatte menns erfaringer og hjelpebehov
- Anbefalinger for videreutvikling av hjelpetilbudet for menn
- Teoretiske implikasjoner

Tilbudet til barn

Direktoratet gjennomfører i 2015 en gjennomgang av tilbudet til barn ved krisesentrene (jf. tiltak 23 a i *En god barndom varer livet ut* – tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017)). Gjennomgangen omfatter konkrete tiltak for å heve kvaliteten i tilbudet til barna, og vil foreligge ved årsskiftet. Et sentralt tiltak i 2015 er en egen fagsamling for barneansvarlige ved krisesentrene og sentrene mot incest og seksuelle overgrep. Samlingen arrangeres i desember av RVTS Sør, på oppdrag fra direktoratet.

Et helhetlig tilbud

Krisesenterloven stiller krav om et helhetlig tilbud gjennom samordning av tjenester fra krisesentertilbudet og andre deler av tjenesteapparatet (§§ 1 og 4). Individuell plan kan være et virkemiddel i denne samordningen (§ 4). Direktoratet har i 2015 laget en oversikt over gjeldende lovverk på området og kartlagt dokumenterte erfaringer med bruk av individuell plan (jf. tiltak 40). Det vil i 2016 gjennomføres en utprøving med bruk av individuell plan for beboere i krisesentertilbudet og det nasjonale bo- og støttetilbudet for unge utsatt for tvangsekteskap og æresrelatert vold.

Krisesentrenes lokaler

Evalueringen viste at mange krisesentre holder til i lite egnede lokaler som trenger rehabilitering/tilpasning for å innfri lovens krav om et trygt botilbud (§ 2) og tilrettelegging for ulike brukergrupper (§ 3). Bufdir gjennomfører derfor nå en kartlegging av krisesentrenes vurdering av behov for utbedring av sine lokaler. Resultatene vil gi et bedre faktagrunnlag for å vurdere tiltak som kan bidra til utbedring av krisesentrenes lokaler.

Kommunenes bruk av ressurser til formålet

Selv om krisesenterloven pålegger alle kommuner en likelydende plikt til å sørge for et krisesentertilbud, viser evalueringen store variasjoner i hvor mye ressurser den enkelte

kommune setter av til formålet. Det er også usikkerhet knyttet til SSBs data om dette (i KOSTRA). Bufdir har derfor lyst ut et oppdrag i 2015 om kvalitetssikring og analyser av KOSTRA-dataene. Oppdraget ble gjennomført av SSB, som leverte rapport medio november. Bufdir er nå i ferd med å gjennomgå resultatene.

Evalueringen av kommunenes implementering av krisesenterloven kan lastes ned her:

<http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2014/Krisesentertilbudet-i-kommunene>

15. Veileder om krisesentertilbudet

Det skal utarbeides en veileder for kommunene om innholdet i krisesentertilbudet.

Ansvarlig: BLD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet publiserte i februar 2015 «Veileder til krisesenterloven». Hovedmålgruppen er kommunene, som etter krisesenterlova er pålagt ansvaret å sørge for et krisesentertilbud, samt fylkesmennene som fører tilsyn. Veilederen er distribuert til alle kommuner, fylkesmenn, KS (sentralt og regionalt), krisesentre og RVTS, sammen med informasjon om veileder og retningslinjer ved seksuelle overgrep mot voksne med utviklingshemming (jf. tiltak 18 i handlingsplan mot voldtekt, 2012-2014). I arbeidet med å gjøre kjent materialet knyttet til tiltak 18, ble det informert om «Veileder til krisesenterloven». I følgebrevene ble det gitt tilbud om deltakelse fra direktoratet på relevante fora for å presentere veilederne. Det har kommet relativt få henvendelser. Direktoratet har deltatt på fylkesvise samlinger om temaene for kommunene i regi av RVTS-Vest (Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane) (jf. tiltak 17) og fagdag for kommunene i regi av Fylkesmannen i Møre og Romsdal.

Veilederen kan lastes ned her:

<http://bestill.bufdir.no/pub/vold-og-overgrep/krisesentertilbud/veileder-krisesenterloven>

16. Kartlegging av saker som omhandler vold i nære relasjoner ved NAV-kontor

Det skal kartlegges i hvilken grad og hvordan Nav-kontorene er involvert i saker som omfatter vold i nære relasjoner. På bakgrunn av kartleggingen skal eventuelle tiltak for å utvikle arbeids- og velferdsforvaltningens rolle i dette arbeidet vurderes.

Ansvarlig: AD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Arbeids- og velferdsdirektoratet skal bidra til at NAV-kontorene har den nødvendige kompetansen om særlige problemer og behov relatert til henvendelser fra personer som er utsatt for vold i nære relasjoner. Arbeids- og velferdsdirektoratet har i 2014 gjennomført en kartlegging av NAV-kontorenes oppmerksomhet, kunnskap og kompetanse på vold i nære relasjoner og oversendt resultatene til Arbeids- og sosialdepartementet.

Som et ledd i å heve kompetansen ved NAV-kontorene har direktoratet utarbeidet en kortfattet nettbasert veileder for NAV-ansatte. Veilederen er lagt ut på NAV sine sider og er nå under implementering.

17. Oppfølging av kartleggingen av hjelpetilbudet for voldsutsatte med funksjonsnedsettelse

På oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet gjennomfører Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) en kartlegging av hjelpetilbudet for voldsutsatte med funksjonsnedsettelser. Resultatene fra kartleggingen vil foreligge våren 2014 og skal ligge til grunn for det videre arbeidet med å sikre voldsutsatte med funksjonsnedsettelse tilgjengelig og tilrettelagt hjelp.

Ansvarlig: BLD, HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

NOVAs rapport «Tjenestetilbudet til voldsutsatte personer med nedsatt funksjonsevne» ble lansert i april 2014 og kan lastes ned her:

<http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2014/Tjenestetilbudet-til-voldsutsatte-personer-med-nedsatt-funksjonsevne>

NOVA kommer i rapporten med fire hovedanbefalinger:

- Opplæring av tjenesteutøvere
- Universell utforming av krisesentrene
- Universell utforming av informasjon
- Tilpasset informasjon til voldsutsatte med funksjonsnedsettelser

Opplæring av tjenesteutøvere

Personer med nedsatt funksjonsevne som mottar tjenester, har krav på disse tjenestene også i et krisesentertilbud. Dette kan kreve kompetanse som ansatte ikke innehar. Krisesentrene må da finne samarbeidsformer med kommunens ordinære tjenester, som ivaretar både personens behov på grunn av funksjonsnedsettelsen, og behovene personen har til beskyttelse. I noen tilfeller vil ansatte på krisesentrene vurdere at en person muligens har en udiagnostisert utviklingshemming. Det kan være behov for at vedkommende henvises til rett instans for å vurdere behov for utredning og for å få de tjenestene personen har krav på. Dette kan være

krevende saker å håndtere for ansatte. Informasjon om dette finnes på NAKUs hjemmesider: <http://naku.no/kunnskapsbanken/92>.

Direktoratet gir RVTsene i oppdrag å arrangere årlige kompetansehevingstiltak for ansatte ved krisesentrene. Den nasjonale konferansen har i 2015 hadde sårbare grupper som hovedtema. NOVAs studie ble presentert, sammen med erfaringer fra ett krisesenter i arbeidet med målgruppen.

Retningslinjer/veileder om «Seksuelle overgrep mot voksne personer med utviklingshemming» rettet mot kommunene

Bufdir har laget både retningslinjer og tilhørende veiledere om «Seksuelle overgrep mot voksne personer med utviklingshemming. I tillegg har Bufdir opprettet en nettside: www.vernmotovergrep.no Her kan man laste ned retningslinjene, veilederen, lettlest versjon av retningslinjene og en plakat for hvordan man går frem ved oppdagelse seksuelle overgrep. Nettsiden har også forslag og hjelp til hvordan kommunene kan drive internopplæring i bruk av retningslinjene

RVTS Vest arrangerer fylkesvise samlinger for kommunene, med fokus på krisesenterlovens forpliktelser (jf. tiltak 15) og retningslinjene og veilederen. Det vil også bli andre fylkesvise samlinger for kommunene hvor dette er tema.

Oktobernummeret av Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemmings tidsskrift «Utvikling», er viet temaet overgrep. Retningslinjene er viet stor plass.

Universell utforming av krisesentre/sentre mot incest og seksuelle overgrep

Det er få voldsutsatte personer med nedsatt funksjonsevne som søker hjelp fra krisesentrene og sentrene mot incest. NOVA mener at noen av årsakene er at tjenesteapparatet ikke er tilgjengelig for voldsutsatte personer med nedsatt funksjonsevne.

Det har vært en økning i antallet krisesentre som er tilrettelagt for personer med fysisk funksjonsnedsettelse (fra 18 i 2007, til 33 i 2014), samtidig som kun syv sentre er universelt utformet. Sentrene har relativt få brukere med funksjonsnedsettelser, noe som kan ha sammenheng med manglende kunnskap om tilbudet, eller at få sentre informerer eksplisitt om at de er universelt utformet eller ikke. NOVAs studie viser at personer med funksjonsnedsettelser også oppsøker sentre som ikke er tilrettelagt, noe som betyr at universell utforming er underordnet hvis man har behov for hjelp i en krisesituasjon.

NOVA har også evaluert kommunenes implementering av krisesenterloven. Ett av funnene er at mange sentre har uhensiktsmessige lokaler, som ikke er bygget til formålet eller tilrettelagt for brukerne. NOVA forslår derfor en tilskuddsordning på dette området. Bufdir gjennomfører høsten 2015 en kartlegging av hvilke konkrete behov det enkelte senter ser for utbedring av lokalene, blant annet når det gjelder tilrettelegging for brukere med funksjonsnedsettelser.

Det vises også til Norges første rapportering på implementeringen av FN konvensjonen om rettighetene for mennesker med nedsatt funksjonsevne (UNCRC) punktene 139-144: <https://www.regjeringen.no/contentassets/26633b70910a44049dc065af217cb201/norges-rapport-konvensjon-om-rettighetene-til-mennesker-med-nedsatt-funksjonsevne.pdf>

Universell utforming av informasjon

Ifølge NOVA-rapporten er det lite informasjon om hjelpetilbudet for voldsutsatte, og det som finnes er vanskelig tilgjengelig. Det er derfor behov for informasjon om: Hva er vold? Hvor skal man henvende seg dersom man blir utsatt for vold? Hvilken hjelp kan man få? Informasjonen må tilfredsstillende kravene til universell utforming. Bufdir har i 2015 lansert nye nettsider, hvor informasjon om vold i nære relasjoner og hjelpetilbudene for voldsutsatte inngår. Nettsidene oppfylder kravene til universell utforming av informasjon. Det er lagt lenke til vernmotovergrep.no fra voldsforsiden.

Tilpasset informasjon til voldsutsatte med funksjonsnedsettelse

I tillegg til kravene om universell utforming av informasjonen, må den også være tilrettelagt med hensyn til den enkeltes behov og funksjonsnedsettelse. Bufdirs nettside vernmotovergrep.no har en egen lettest-brosjyre for personer med utviklingshemming, og den er oversatt til flere språk. Brosjyren omhandler hva overgrep er, og hvordan en kan melde fra hvis man er utsatt for overgrep.

Kurset Kropp, identitet og seksualitet (KIS) er laget for å undervise ungdommer med funksjonsnedsettelse eller lett utviklingshemming om kropp, identitet, seksualitet og grensesetting. Kurset har tidligere bare eksistert i en papirbasert utgave, men Bufdir har nå finansiert digitaliseringen av kurset som ligger fritt tilgjengelig på nett (<http://helsekompetanse.no/kurs/kropp-identitet-og-seksualitet>). Kurset tar for seg viktige temaer som kropp, seksualitet, intimitet, grensesetting, bruk av bilder og internett med mer. Dette er temaer som kan være spesielt vanskelig å håndtere for disse ungdommene. KIS kan bidra til at ungdommene får en bedre forståelse av egen og andres kropp og kroppsspråk som kan være svært viktig for å forebygge uønskede situasjoner og overgrep på dette området.

18. Informasjon til utsatte for vold i nære relasjoner og hjelpeapparat

Det skal legges til rette for at informasjon om rettigheter og hjelpetiltak kan formidles til voldsutsatte og hjelpeapparat på en god og tilpasset måte, herunder:

a) Det skal etableres en ny nettportal om vold i nære relasjoner for utsatte og hjelpeapparat. Hovedformålet er å gjøre eksisterende informasjon tilgjengelig for målgruppene. Informasjonen skal være tilgjengelig på flere språk. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) får i oppdrag å utvikle nettportalen.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Oppdraget om å utvikle og drifte en nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt er gitt Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS). NKVTS samarbeider med Norske kvinners sanitetsforening (NKS) og andre aktuelle aktører om utviklingen av portalen. Redaksjonen for portalen vil ha 2,8 stillinger. Nettportalen skal hete dinutvei.no. og lanseres i begynnelsen av 2016.

b) Behovet for en alarmtelefon for voldsutsatte skal vurderes i tilknytning til ny nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt. NKVTS får i oppdrag å gjennomføre en kartlegging av behovet for en alarmtelefon for utsatte for vold i nære relasjoner og voldtekt.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

I 2014 fikk Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) i oppdrag å utrede om det er behov for en alarmtelefon for utsatte for vold i nære relasjoner og voldtekt. Rapporten «*Nasjonal alarmtelefon? - en kartlegging av behovet for en nasjonal telefon for voldsutsatte*» ble lansert 17. april 2015. Rapporten kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/biblioteket/Publikasjoner/Nasjonal-alarmtelefon.pdf>

NKVTS har i 2015 fått i oppdrag å komme med forslag til ulike konsepter for hvordan en nasjonal telefon for utsatte for vold i nære relasjoner og voldtekt kan organiseres. I konseptene skal det skisseres forslag til utforming og dimensjonering av nasjonal telefon, angis modeller for drift og gis kostnadsoverslag, med utgangspunkt i rapporten om behovet for en nasjonal telefon, jf. tiltak 1. Rapport skal leveres departementet våren 2016.

19. Tjenestetilbudet ved barnehusene

Regjeringen vil vurdere hvorvidt det er hensiktsmessig å utvide tjenestetilbudet ved Statens barnehus slik at flere instanser kan gi bistand i samme lokalitet.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

En arbeidsgruppe under ledelse av Politidirektoratet med medlemmer fra Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), barnehusene og UNICEF har vurdert felles retningslinjer for drift av barnehusene samt foretatt en vurdering av tilsynsbehovet. Anbefalingene fra arbeidsgruppen skal følges opp av Politidirektoratet. Målsettingen er bedre oppfølging og mer enhetlig drift.

Politidirektoratet har etablert et barnehusråd bestående av representanter fra Helsedirektoratet, Bufdir, en representant fra Riksadvokaten, en politimester og en barnehusleder. Barnehusrådet er et rådgivende organ for Politidirektoratet og møtes rundt to ganger i året.

For at barnehusene skal kunne gi et likeartet tilbud om oppfølging etter gjennomført dommeravhør har Politidirektoratet nedsatt en arbeidsgruppe bestående av Helsedirektoratet, Bufdir, to barnehusledere og en barnehusmedarbeider som skal foreslå roller og ansvar ved oppfølging av dommeravhøret mellom barnehus, barnevern og primærhelsetjenesten.

Justis- og beredskapsdepartementet har fremmet prop. L om endringer i straffeprosessloven om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner til Stortinget. Lovforslaget ble vedtatt ved av Stortinget 15. juni, jf. Innst. 347 L (2014-2015) og Lovvedtak 91 (2014-2015). Lovendringene trådte i kraft 2. oktober 2015.

Endringene skal styrke barns og særlig sårbare voksnes rettssikkerhet samt gi bedre vern mot vold og seksuelle overgrep, uten å svekke siktedes rettssikkerhet. Ansvaret for avhørene skal overføres fra domstolene til politiet, og første avhør skal som hovedregel tas uten at mistenkte siktes og varsles om avhøret. Samtidig utvides adgangen til å ta supplerende avhør, slik at siktede får stilt spørsmål til vitnet på bakgrunn av det som har kommet frem i første avhør. Videre skal det bli obligatorisk å ta tilrettelagt avhør og bruke barnehus når fornærmede og andre vitner avhøres i saker som gjelder seksualforbrytelser, kjønnslemlestelser, vold i nære relasjoner, drap eller kroppsskade. Dette med mindre barnehuset og avhørsleder er enige om at det klart er til barnets beste å ta avhøret et annet sted.

Justis- og beredskapsdepartementet har med hjemmel i endringene utformet en ny forskrift om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner der det er gitt nærmere regler om tilrettelagte avhør. Forskriften trådte i kraft samtidig som lovendringene.

Forskriften kan lastes ned her: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2015-09-24-1098>

20. Kartlegging av kommunale helse- og omsorgstjenester

Kommunale helse- og omsorgstjenesters arbeid med vold i nære relasjoner skal kartlegges for å bedre faktagrunnlaget for hvordan tjenestene forholder seg til vold i nære relasjoner. Det vil bli igangsatt en avgrenset kartlegging av helse- og omsorgstjenestene i kommunene, blant annet fastleger, helsestasjons- og skolehelsetjenesten og psykisk helsearbeid.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) er tildelt 1 million kroner for å gjennomføre en kartlegging av helse- og omsorgstjenesten, for å bedre kunnskapsgrunnlaget om hvordan tjenestene forholder seg til temaet vold i nære relasjoner.

NKVTS har iverksatt tiltak 20 som et avgrenset, kvalitativt intervjuprosjekt, der ansatte i kommunale helse- og omsorgstjenester deltar. NKVTS har valgt ut to kommuner av ulik størrelse, samt en bydel i en storby, som arena for intervjuene. Faggruppene som intervjues er fastleger, jordmødre på helsestasjon, helsesøstre i skolehelsetjenesten og ansatte i hjemmesykepleien. I tillegg har NKVTS foretatt såkalte «ekspertintervjuer» med ansatte innenfor disse yrkesgruppene som har en særlig interesse for problemstillingen. Innsamlingen av forskningsmaterialet nærmer seg slutten, og noen foreløpige resultater skal være klare i løpet av desember 2015. Sentrale temaer i undersøkelsen er blant annet hvordan de ansatte kan få kjennskap til at en «bruker» er utsatt for vold, hva slags hjelp de kan bistå med, samt hvordan samarbeidet med andre tjenester oppleves.

NKVTS har også gjennomgått handlingsplanene for kommunene og bydelen der de har foretatt intervjuer, samt 17 andre handlingsplaner, blant annet for å se hva planene omfatter. Et sentralt spørsmål i undersøkelsen er hvorvidt helse- og omsorgsarbeiderne kjenner til planene og hvorvidt planene har betydning for arbeidet de gjør i tilfeller der noen av deres «brukere» utsettes for vold i nære relasjoner.

21. Styrking av fastlegenes kompetanse om vold i nære relasjoner

Nær alle personer i befolkningen er tilknyttet en fastlege. Fastleger blir oppsøkt på bakgrunn av en rekke helseplager og problemstillinger som kan være relatert til vold. For å styrke fastlegenes kompetanse i forebygging, avdekking og oppfølging av utsatte og utøvere av vold i nære relasjoner skal det utvikles og tilbys et e-læringskurs for fastleger.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin er i gang med å utvikle et e-læringskurs for fastleger om vold i nære relasjoner. Kjønnslēmlestelse og tvangsekteskap skal inngå som tema i kurset. Arbeidet er noe forsinket, men forventes ferdigstilt første halvdel av 2016.

22. Utvikling av behandlingstilbudet til utsatte for vold i nære relasjoner

Behandlingstilbudet til utsatte for vold i nære relasjoner skal bedres gjennom å videreutvikle det psykososiale lavterskeltilbudet i kommunene og vurdere hvordan det bedre kan ivareta voldsutsatte, samt revidere prioriteringsveiledere for spesialisthelsetjenesten.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Tiltaket ses i sammenheng med tiltak 20 i handlingsplanen. Helsedirektoratet skal vurdere hvordan det psykososiale lavterskeltilbudet i kommunene kan videreutvikles for å bedre ivaretagelsen av voldsutsatte. Dette vil bli gjort når kartleggingen av hvordan de kommunale helse- og omsorgstjenestene arbeider med vold i nære relasjoner foreligger, jf. tiltak 20.

Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven trådte i kraft 1. november 2015.

Prioriteringsveilederne for spesialisthelsetjenesten er revidert i tråd med lovendringene. Vold i nære relasjoner er tatt inn som en individuell faktor som må overveies i hvert enkelt tilfelle.

23. Ny veileder for helse- og omsorgstjenesten

Det skal utarbeides en ny veileder for helse- og omsorgstjenestens arbeid med vold i nære relasjoner. Veilederen skal dekke helse- og omsorgstjenesten både i kommunene og i spesialisthelsetjenesten.

Ansvarlig: HOD

Gjennomføring: 2014

STATUS:

Ny veileder om helse- og omsorgstjenestens arbeid med vold i nære relasjoner er noe forsinket. Veilederen forventes ferdigstilt våren 2016.

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) utarbeider utkast til veileder, med bred forandring og bredt sammensatte arbeidsgrupper. Utkast til veileder oversendes Helsedirektoratet i desember 2015. Helsedirektoratet skal stå for ferdigstilling av veilederen og sørge for intern og ekstern høring. NKVTS skal i 2016 bistå Helsedirektoratet med innarbeiding av høringssvar. Veilederen vil gjøres tilgjengelig som en nettbasert versjon, innenfor Helsedirektoratets nye publikasjonsformer.

24. Revidere veilederen for psykososiale tiltak

Veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer ble utgitt i 2011. Veilederen skal revideres slik at den ivaretar voldsfeltet bedre.

Ansvarlig: HOD

Gjennomføring: 2014

STATUS:

Veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer er revidert og vil være klar for utgivelse i januar 2016. Den reviderte veilederen tar inn i seg nytt lovverk, ny forskning og erfaringer etter 22. juli terroren og omtaler konsekvenser av vold. Revidert versjon ivaretar både større ulykker og katastrofer, samt enkeltkriser (som konsekvenser av og arbeid med voldshendelser).

25. Oppfølging av evalueringen av overgrepsmottakene

Evalueringen av overgrepsmottakene skal følges opp gjennom tiltakene nedenfor, samt gjennom tiltak særlig rettet mot barn som presenteres i den kommende strategien om vold og seksuelle overgrep mot barn og unge. Regjeringen kommer tilbake til de ulike tiltakene i det enkelte års statsbudsjett, og det tas forbehold om at de vil bli gjennomført når det er budsjettmessig dekning.

- a) Forankre ansvaret for voksne som har vært utsatt for seksuelle overgrep, i spesialisthelsetjenesten fra 2015. De regionale helseforetakene skal starte planlegging av hvordan tilbudet skal utformes slik at sykehusene er klar for å overta ansvaret fra 2015. I gjennomgangen må det gjøres en vurdering av dagens overgrepsmottak og om disse skal videreføres, eventuelt på hvilken måte.
- b) Styrke kompetansen i spesialist- og kommunehelsetjenesten i håndtering av vold og seksuelle overgrep, blant annet ved å vurdere å stille krav om at alle som deltar i legevakt har gjennomført kurs om vold og overgrep. Kompetanse om vold og overgrep skal inngå i spesialistutdanningen for allmennleger, og det skal vurderes særskilte obligatoriske kurs.
- c) Styrke Nasjonalt kunnskapscenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) sin rolle i å utvikle og spre kompetanse i helse- og omsorgstjenesten i håndtering av både medisinske og psykososiale forhold knyttet til vold og seksuelle overgrep.
- d) Vurdere sertifisering av helsepersonell som skal utføre klinisk rettsmedisinsk undersøkelse og akkreditering av enhetene der undersøkelsene skal foregå. Helsedirektoratet vil få i oppdrag å gjøre denne vurderingen.
- e) Etablere et kompetansenettverk i klinisk rettsmedisin i samarbeid med de institusjonene som i dag ivaretar rettspatologi og klinisk rettsmedisin. Helsedirektoratet vil få i oppdrag å etablere et slikt kompetansenettverk.

Ansvarlig: HOD

STATUS:

a) Tjenestene til volds- og overgrepsutsatte skal integreres i de ordinære tjenestene, og spesialist-helsetjenesten vil få hovedansvar for tilbud til barn og voksne utsatt for seksuelle overgrep. Dette skal skje fra 2016. Eksisterende, robuste kommunale mottak skal videreføres gjennom avtaler mellom regionale helseforetak og kommuner. Helsetjenesten skal fortsatt utføre rettsmedisinske undersøkelser som bistand til politiets arbeid der forholdet er anmeldt. Regionale helseforetak får ansvar for å inngå avtaler med justissektoren om slik bistand. Ansvarsforhold knyttet til sporsikring der anmeldelse ikke foreligger, herunder økonomiske konsekvenser, skal utredes nærmere. Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet har gitt oppdrag til Helsedirektoratet og Politidirektoratet med frist 1. oktober 2015. Rapporten er nå ferdigstilt og vil bli fulgt opp av Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet.

Helse- og omsorgsdepartementet har i oppdragsdokumentene til de regionale helseforetakene for 2015 stilt krav om at arbeidet med å planlegge videreføring av eksisterende robuste mottak gjennom avtaler og overtakelse av kommunale mottak starter opp slik at dette kan være på plass i 2016.

b) Ny forskrift om krav til og organisering av kommunal legevaktordning, ambulansetjeneste, medisinsk nødmeldetjeneste mv. (akuttmedisinforskriften) trådte i kraft 1. mai 2015. I forskriften stilles blant annet krav om kurs i akuttmedisin og kurs i volds- og overgrepshåndtering for leger og annet helsepersonell som deltar i legevakt.

c) I henhold til planen er økonomisk styrking av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) videreført i 2015. Midlene styrker sentrenes arbeid med utvikling og spredning av kompetanse i helse- og omsorgstjenesten, knyttet til håndtering av både medisinske og psykososiale forhold rundt vold og seksuelle overgrep.

Informasjon om sentrenes arbeid finnes her: <http://www.rvts.no> og www.nkvts.no

RVTSene mottar økt bevilgning beskrevet under tiltak 10. NKVTS er styrket med midler som beskrevet under tiltak 12.

d) Det er behov for å bedre kunnskapen hos helsepersonell om hvordan sikring av spor ved overgrep kan bedres. Helsedirektoratet er i tildelingsbrevet for 2015 bedt om å komme med forslag til hvordan dette kan gjøres, herunder vurdere en sertifisering av helsepersonell som skal utføre klinisk rettsmedisinsk undersøkelse og akkreditering av enhetene der undersøkelsene skal foregå.

e) Det er i oppdragsdokumentet til de regionale helseforetakene for 2015 satt følgende mål (som RHFene skal rapportere på i 2016): *Det er etablert kompetansenettverk i klinisk rettsmedisin i samarbeid med de institusjonene som i dag ivaretar rettspatologi og klinisk rettsmedisin.*

26. Videreutvikling av tilbudet om tannbehandling til utsatte for vold i nære relasjoner

Det er under etablering flere team av tannlege og psykolog i fylkeskommunal tannhelsetjeneste som utreder og behandler personer som er eller har vært utsatt for vold og overgrep. Tilbudet som gis skal bidra til kunnskapsutvikling på området. Systematisk kunnskapsutvikling skal danne grunnlag for vurdering av behovet for et slikt tilbud på landsbasis.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2016

STATUS:

Siden 2012 har Helsedirektoratet gitt tilskudd til etablering av tilrettelagt tannhelsetilbud til personer som har vært utsatt for tortur, overgrep eller som har odontofobi. Tilbudet forankres

i fylkeskommunene i samarbeid med de regionale ressursentre om vold og traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) og relevante fagmiljøer innen odontologi. Det er etablert 24 team spredt i alle regioner, og det skal etter planen være startet opp flere team i 2015. Det skal rapporteres på arbeidet i 2015 innen 1. april 2016. I 2015 ble det tildelt om lag 27 millioner kroner til formålet.

27. Videreføring av tilbudet til voldsutøvere gjennom Alternativ til vold og familieverntjenestene

Arbeidet med hjelpe- og behandlingstilbudet til voldsutøvere skal videreføres gjennom tilskudd til Alternativ til vold (ATV) og ved å styrke familieverntjenestenes kompetanse. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har gitt Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet i oppdrag å utarbeide en plan for hvordan familieverntjenestene kan styrke tilbud til utøvere av vold i nære relasjoner. Utviklingen av familieverntjenestenes tilbud til voldsutøvere vil foregå i tett samarbeid med ATV. Tilbudet på feltet skal være likeverdig og tilgjengelig for alle.

Ansvarlig: BLD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har fått i oppdrag å styrke behandlingstilbudet til voksne voldsutøvere i familieverntjenesten. Det overordnede målet er et likeverdig og landsdekkende behandlingstilbud av høy kvalitet til voksne voldsutøvere. Arbeidet må sees i sammenheng med oppdraget om å styrke og utvikle tilbudet til barn utsatt for vold og unge voldsutøvere (jf. tiltak 34 i tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017)), samt den generelle styrkingen av arbeidet mot vold i familievernet. Hovedprioriteringer for familievernet i 2015 har vært familievernets forebyggende arbeid, tilbudet til familier med høyt konfliktnivå og tilbudet til voldsutsatte barn og voldsutøvere. Tjenesten er i 2015 styrket med 50 millioner kroner. Samme prioriteringer videreføres i 2016, og familieverntjenesten styrkes med til sammen 19 millioner kroner for 2016.

Alternativ til vold (ATV) er med i det videre arbeidet sammen med Bufdir med hensyn til implementering av planene for voldsarbeidet i familievernet. ATV er styrket med til sammen 5 millioner kroner for 2016.

Det er etablert et spisskompetansemiljø ved Enerhaugen familievernkontor i Oslo, og medarbeidere er ansatt. I 2016 skal det blant annet utarbeides utkast til veileder for arbeidet mot vold i familievernet. I tråd med Bufetats kompetansemodell er det opprettet ressurskontorer for arbeidet mot vold i alle regioner. Disse skal bistå andre familievernkontorer i egen region med veiledning og bistand i saker som gjelder målgruppa,

og bidra til økt kompetanse i tjenesten. Dette arbeidet vil bli prioritert videre i 2016. Det er også, i samarbeid med ATV, i gang et arbeid om utvikling av tilbud til unge voldsutøvere.

28. Spredning av sinnemestringsmodellen ved Brøset

Kompetansen og kapasiteten i behandlingstilbudet til voldsutøvere skal styrkes gjennom ytterligere spredning av Sinnemestringsmodellen ved Brøset. De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) skal sørge for at tilbudet blir styrket i alle regioner.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

St. Olavs hospital avd. Brøset fortsetter utdanningen av terapeuter, og samarbeider tett med de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) og familievernkantorene om spredning av tilbudet.

29. Kartlegging av behandlingstilbudet for voldsutøvere

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) får i oppdrag å gjennomføre en kartlegging av flere forhold knyttet til behandling av voldsutøvere, herunder:

- Kartlegge typologier av vold i nære relasjoner.
- Utarbeide en oversikt over hvilke behandlingstilbud til voldsutøvere som finnes i Norge og hvilke geografiske områder disse dekker, herunder hvilke behandlingsmuligheter det finnes for de ulike typologier av vold.
- Utarbeide oversikt/kartlegge utprøvde modeller og god faglig praksis for behandling av utøvere av vold i nære relasjoner, og herunder kartlegge om det er foretatt måling av effekt.

Kartleggingen kan bygge videre på «*Hjelp og behandling til personer med volds- og aggresjonsproblemer - en nasjonal kartlegging av tilbud*» utarbeidet ved NKVTS i 2007. Utviklingen av tilbudene de siste årene må midlertid ivaretas.

Ansvarlig: BLD, HOD
Gjennomføring: 2014-2016

STATUS:

NKVTS ble i tilskuddsbrevet for 2014 bedt om å gjennomføre kartleggingen. Tiltaket ses i sammenheng med tiltak 35 i *En god barndom varer livet ut – Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og unge (2014-2017)*. NKVTS har her fått i oppdrag å kartlegge dagens behandlingstilbud til barn og ungdom som er utsatt for vold og seksuelle overgrep, samt for unge voldsutøvere og overgripere. NKVTS har i 2015 utarbeidet en

prosjektskisse for tiltakene og er tildelt 1 million kroner for å gjennomføre kartleggingene. Spørsmål arbeidet skal besvare er:

- Hvilke relevante typologier av vold i nære relasjoner finnes, og hvilken betydning får disse typologiene for hvilket behandlingstilbud som bør finnes for både de som utsettes for vold og de som utøver vold?
- Hvilke behandlingstilbud eksisterer for voksne som utøver vold i nære relasjoner? Hvor god kvalitet har dette tilbudet? (likeverdige tjenester, dekning av ulike typer vold i ulike typer nære relasjoner, hvorvidt det kartlegges systematisk for overgrep- og voldsutøvelse og volds/overgrepserfaringer, praktisk og teoretisk forankring basert, hvorvidt det er foretatt måling av effekt, faglig bakgrunn, rutiner og samarbeid med andre instanser).

Datainnsamlingen er i gang, og resultatene vil foreligge våren 2016. Resultatene vil være et viktig grunnlag for å vurdere nærmere hvordan behandlingstilbudet til voldsutsatte og voldsutøvere, både voksne og barn, bør videreutvikles.

Lov og rett. Om straffeforfølgning

---

30. Evaluering av bruken av straffeloven § 219

Bruken av straffeloven § 219 skal evalueres. Oppdraget skal gis i tildelingsbrev til Politidirektoratet for 2014 og skal gjennomføres av Politihøgskolen.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Oppdraget er gitt Politidirektoratet gjennom tildelingsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet for 2014, samt eget oppdragsbrev i januar 2014. Politidirektoratet har i disponeringsskriv datert 31. mars 2014 gitt oppdraget til Politihøgskolen (PHS) og førsteamanuensis Geir Aas vil forestå evalueringen. Prosjektet hadde oppstart 1. august 2015 og ferdigstilles innen 1. august 2016.

Prosjektet er meldt inn og godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Politidirektoratets juridiske seksjon har gitt tillatelse til innsyn i PAL for STRASAK for å kunne dokumentere kvantitative sider ved bruken av straffeloven § 219.

Det er nedsatt en arbeidsgruppe på PHS. I tillegg til prosjektleder Geir Aas sitt arbeid skal høgskolelektor/jurist Tore Andersen gjennomgå rettsavgjørelser, og høgskolelektor/psykolog Cecilie Lynum skal bistår datainnsamlingen og se spesielt på analyser av psykisk vold.

Datainnsamlingen i form av fokusgruppeintervjuer av etterforskningsgrupper, statsadvokater og tingrettsdommere er påbegynt, og det er per 1. desember 2015 gjennomført fem gruppeintervjuer. Det gjenstår noen gruppeintervjuer før innsamlingen av kvalitative intervjudata kan avsluttes.

31. Analyse av familievoldssakene

Det skal foretas en analyse av familievoldssakene fra anmeldelse til eventuell dom. Analysen skal gjennomføres av Statistisk sentralbyrå (SSB).

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Det skal foretas en gjennomgang av saker om vold og seksuelle overgrep mot barn fra anmeldelse, gjennom alle ledd i straffesaksjeden, til eventuell dom. Analysen skal gjennomføres av Statistisk Sentralbyrå (SSB). Det er en målsetting for oppdraget at det skal danne grunnlaget for utvikling av en fremtidig ny SSB kriminalstatistikk over

straffesakskjeden for alle typer av anmeldte lovbrudd. Prosjektet ses i sammenheng med gjennomføringen av tiltak 19 i tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og unge (2014-2017) *En god barndom varer livet ut*.

SSB har opprettet kontakt med forskere fra andre institusjoner som også jobber med prosjekter om vold i nære relasjoner. Det er inngått et samarbeid mellom forskere fra SSB, NOVA, NKVTS og PHS med prosjekter relatert til straffeloven § 219 og den rettslige oppfølgingen av denne bestemmelsen. SSBs oppdrag sees i sammenheng med disse øvrige prosjektene.

Det er utarbeidet en forskningsavtale mellom SSB og JD om oppdraget. Rapport eller tilsvarende publikasjon vil foreligge 4. kvartal 2017.

32. Statusrapport om politiets arbeid med vold i nære relasjoner

Politidirektoratet vil få i oppdrag å utarbeide statusrapport om politiets arbeid med vold i nære relasjoner hvert andre år, inkludert statistikk og trender. Første rapport skal foreligge i 2014.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Oppdraget er gitt Politidirektoratet gjennom tildelingsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet for 2014, samt eget oppdragsbrev i januar 2014. Første rapport forelå i januar 2015. Neste rapport vil foreligge i januar 2017, slik at den også vil kunne reflektere statistikk for hele 2016.

33. Oppfølging av evalueringen av politiets arbeid med vold i nære relasjoner

Evalueringen av politiets arbeid med vold i nære relasjoner skal følges opp og arbeidet i politidistriktene skal videreutvikles. Herunder skal følgende problemstillinger belyses:

- a) Samarbeidsrutiner internt i politiet og mellom politiet og andre aktører
- b) Voldsutsattes møte med politiet
- c) Informasjon til voldsutsatte om gangen i politiets behandling av saken
- d) Politiets håndtering av barn ved utrykning og samarbeid med barnevernet
- e) Eventuell tidsfrist som virkemiddel for å få ned saksbehandlingstiden i saker om vold i nære relasjoner

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Tiltaket følges opp på ulike måter av Politidirektoratet. Tiltaket sees i sammenheng med tiltak 1 og kampanjen «Hvor lite skal du finne deg i?». Kampanjen legger vekt på å skape gode

rutiner og mekanismer som gjelder samtlige oppfølgingspunkter under tiltak 33. Tiltaket må også ses i sammenheng med tiltak 44 om etablering av «Prosjekt November».

Arbeidet mot vold i nære relasjoner har høy prioritet i politiet. Det er et uttalt mål om økt innsats for å bekjempe og redusere den alvorlige kriminaliteten. Grove integritetskrenkende saker – herunder vold i nære relasjoner – skal prioriteres. Hurtig etterforskning og irettføring, kortere saksbehandlingstid og flere oppklarte saker har derfor hatt fokus i 2015.

Et viktig element i tiltak 33 er implementeringen og derigjennom bruken av risikovurderingsverktøyet SARA:SV (*Spousal Assault Risk Assessment Guide: Short Version*). En gjennomgang av politidistriktenes seneste rapportering vedrørende dette verktøyet, viser at det i løpet av 2015 har skjedd en positiv utvikling i de fleste politidistriktene med hensyn til implementering og bruk av SARA:SV.

Per 10. desember rapporterer alle distrikter at de har gjennomført opplæring i bruken av verktøyet. Samtlige politidistrikter har SARA-koordinator, og alle politidistrikter har opprettet prosjekt i INDICIA (Kriminaletterretningsregisteret). Mange distrikter melder at det jobbes bra, men at de fortsatt er i en innkjøringsfase.

Av viktige suksesskriterier for innføringen av SARA:SVn i politidistriktene er blant annet god forankring i ledelsen og dedikerte og spesielt avsatte ressurser. Flere distrikter fremhever også god struktur på arbeidet og et godt samarbeid med andre etater/instanser som viktige årsaker til at de ser gode resultater av arbeidet med SARA:SV.

Politidirektoratet registrerer at det fortsatt er politidistrikt som ikke gjennomfører samtaler i samtlige partnervoldsaker. Det er derfor nødvendig med en tettere oppfølging fra direktoratets side.

Politidirektoratet vil i løpet av kort tid gjennomføre en kartlegging av kompetansebehovet i distriktene og deretter legge til rette for en ny samling/opplæring i verktøyet på nyåret (2016). Direktoratet er også i dialog med Politihøgskolen om deres undervisning knyttet til SARA:SV.

34. Oppdatering av politiets veileder og tiltakskort

Politiets veileder og tiltakskort skal oppdateres i forbindelse med oppfølgingen av evalueringen av politiets arbeid med vold i nære relasjoner, jf. tiltak 33.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

I henhold til tiltak og plan skulle Politidirektoratet oppdatere veilederen for politiets arbeid med vold i nære relasjoner. Lokale veiledere og tiltakskort som er utarbeidet i ulike politidistrikter, skulle samordnes inn i en felles ny veileder.

Etter en nærmere vurdering mener Politidirektoratet imidlertid at det er lite hensiktsmessig å oppdatere den eksisterende veilederen i en slik form som den har i dag har. Politiet har i stadig større grad tatt i bruk KO:DE som den valgte kanalen for kunnskapsdeling. På KO:DE finnes kunnskap både om vold i nære relasjoner og tvangsekteskap. Området vold i nære relasjoner inneholder blant annet fenomenkunnskap, informasjon om etterforskningskritt, sikkerhetstiltak, SARA og helsepersonells taushetsplikt. Politiets veileder og tiltakskort (tiltak 34 i "Et liv uten vold"), bør også sees i sammenheng med arbeidet som skal gjøres i forbindelse med tiltak 29 i handlingsplanen "En god barndom varer livet ut" og som starter rett over nyttår (2016).

Tiltaket vil derfor svares ut ved å gjennomgå KO:DE og supplere med eventuell manglende informasjon. Dette arbeidet skal ferdigstilles i løpet av 2016.

35. Fagsamling om vold i nære relasjoner

Det skal etableres årlige fagsamlinger om vold i nære relasjoner for politi og påtalemyndighet der søkelyset rettes mot ulike aspekter og utfordringer ved den strafferettslige behandlingen av saker om vold i nære relasjoner. Ansvarlige for gjennomføringen av seminarne vil være Politidirektoratet i samarbeid med Riksadvokaten og Kripos.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Kripos har fått dette oppdraget gjennom Politidirektoratets tildelingsbrev for 2015. Det planlegges en fagsamling der ulike aspekter innen både strafferettssporet og det forebyggende sporet tas opp. I samarbeid med Riksadvokaten og Politidirektoratet arrangerer Kripos et nasjonalt fagseminar om vold i nære relasjoner, 12.-13. januar 2016. Arrangementet holdes i Kripos sine lokaler. Programmet er ferdig utarbeidet og invitasjon er sendt ut til alle landets politidistrikter, statsadvokatembetene, riksadvokatembetet, Politiets sikkerhetstjeneste, Politiets utlendingsenhet, Politihøgskolen, Riksadvokatembetet og Justis- og beredskapsdepartementet. Det er beregnet rundt 120 deltakere.

I tillegg avholdt Kripos i mai 2015 en samling for familievolds- og SARA-koordinatorene i forbindelse med planlegging og forberedelse av politiets kampanje om vold i nære relasjoner («hvorlite.no»), jf. tiltak 1. Her var også andre problemstillinger innenfor området vold i nære relasjoner satt på dagsorden.

Samhandling i praksis. Om samarbeid og samordning

---

36. Gode modeller for samarbeid

Det skal årlig arrangeres konferanser om gode modeller for samarbeid og samordning og utdeles en samarbeids- og samordningspris. Prisen skal tildeles gode, lokalt forankrede og varige samarbeidsprosjekter som har som mål å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Justis- og beredskapsdepartementet har gjennomført konferanser om gode modeller for samarbeid og samordning årlig siden 2012. Konferansen for 2015 ble gjennomført 10. november og hadde nærmere 200 påmeldte deltakere fra kommuner, statlige etater og frivillige organisasjoner. Hensikten er å bidra til bedre samarbeid og samordning lokalt i arbeidet mot vold i nære relasjoner gjennom å vise fram gode modeller for samarbeid.

I tilknytning til konferansen deles det ut en samarbeids- og samordningspris. Prisen deles ut av Justis- og beredskapsministeren og skal gå til gode og varige lokale samarbeidsprosjekter, hvis formål er å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. I 2015 gikk prisen til Stjørdal kommune for kommunes arbeid med vold i nære relasjoner gjennom kommunal handlingsplan på området og et nært samarbeid med politiet.

Konferansen høsten 2016 planlegges avholdt i Tromsø.

37. RVTSenes rolle i tverretattlig samarbeid og samordning

De fem regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) spiller en viktig rolle i tverretattlig samarbeid og samordning i regionene. RVTSenes rolle i etableringen av gode samarbeidsformer i arbeidet mot vold i nære relasjoner, skal tydeliggjøres i tilskuddsbrevene til RVTSene for 2014.

Ansvarlig: HOD, BLD, JD

Gjennomføring: 2014

STATUS:

De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) sin rolle i etableringen av gode samarbeidsformer i arbeidet mot vold i nære relasjoner er tydeliggjort i tilskuddsbrevene for 2014 og 2015. RVTSenes rapporter fra 2014 viser at tverretattlig og tverrfaglig samarbeid vurderes i alle undervisnings- og veiledningssammenhenger. Sentrene skal rapportere om aktiviteten i 2015 innen 1. april 2016.

38. Kommunale handlingsplaner

Det utarbeides en webbasert veileder for utvikling av kommunale handlingsplaner som et hjelpemiddel for utarbeidelse av kommunale handlingsplaner. Kommunene skal fortsatt oppfordres til å utarbeide kommunale eller interkommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Planene bør også inkludere tiltak mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet. RVTSenes rolle i dette arbeidet skal styrkes og tydeliggjøres. Kommunenes utarbeidelse og bruk av kommunale handlingsplaner skal kartlegges.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Den web-baserte veilederen for utvikling av kommunale handlingsplaner er ferdigstilt og kan lastes ned her: <http://www.nkvts.no/sites/komplan/Sider/default.asp>

Omfanget av utviklede kommunale handlingsplaner ble kartlagt av SINTEF på oppdrag av Helsedirektoratet i IS-24 for 2013, «Kommunale tiltak i psykisk helsearbeid 2013 – Årsverksstatistikk og analyser av kommunal variasjon». Rapporten er tilgjengelig fra Helsedirektoratet: <https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/895/IS-24-Kommunale-tiltak-i-psykisk-helsearbeid-2013.pdf>.

I rapporten vises det til at hver femte kommune har oppgitt at de har en aktiv handlingsplan for håndtering av vold i nære relasjoner. Det var flere av de store kommunene som hadde en aktiv handlingsplan. Mange av kommunene som ikke har en aktiv handlingsplan oppgir at en plan er under utvikling. Av kommuner med en aktiv handlingsplan har hele 86 prosent benyttet veilederen for utvikling av handlingsplaner fra 2008.

NOVAs evaluering av kommunenes oppfølging av krisesenterlova viser at det er utfordringer i kommunene knyttet til å sikre et helhetlig og samordnet hjelpetilbud for kvinner, menn og barn som er utsatt for vold i nære relasjoner. Evalueringsrapporten viser at kun en tredjedel av kommunene, som har svart på undersøkelsen, har utarbeidet en handlingsplan mot vold i nære relasjoner, og at kun en av fem kommuner har en koordinator for dette arbeidet. Evalueringen viser også at mange kommuner ikke følger opp beboerne i fasen etter oppholdet på

krisesentrene, slik loven forutsetter. Dette gjør at mange oppholder seg lengre enn nødvendig på sentrene fordi det er vanskelig å skaffe ny bolig.

RVTSene arbeider aktivt med kommunenes utvikling av handlingsplaner. For eksempel rapporterer RVTS Øst at de tematiserer kommunale handlingsplaner i sin undervisning om vold i nære relasjoner, deriblant arbeid med tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet. RVTS Øst samarbeider med Oslo kommune i å sette handlingsplanene mot vold i nære relasjoner ut i livet i de enkelte bydelene. I tillegg har RVTS Øst tatt initiativ til regionale samlinger for handlingsplankoordinatorer fra de ulike kommunene. Her er formålet å dele erfaringer og arbeide med både utarbeidelse og implementering av handlingsplaner. Den første samlingen fant sted i oktober 2015, og neste samling blir 8. mars 2016. Parallelt arbeider RVTS Øst med å få en oversikt over hvilke kommuner i vår region som har utarbeidet handlingsplaner.

39. SLT og Politiråd

Politiet skal ta initiativ til lokalt samarbeid om forebygging av vold i nære relasjoner gjennom politirådene. Det skal videre stimuleres til at vold i nære relasjoner settes på dagsorden via samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT). Det er viktig at aktørene i det forebyggende arbeidet i størst mulig grad gjør den kunnskap de besitter tilgjengelig for sine samarbeidspartnere.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD

Gjennomføring: 2014

STATUS:

Langt de fleste kommuner har i dag politiråd. Evalueringen av politirådene (Rambøll 2014) viser at politirådene i dag er en god arena for kriminalitetsforebyggende samarbeid mellom politi og kommune og bidrar til å styrke det kriminalitetsforebyggende arbeidet lokalt. Evalueringen viser videre at flere politiråd har hatt temaet vold i nære relasjoner på agendaen og at mange ønsket å ha mer fokus på dette temaet.

Politidirektoratet sendte et eget brev til politidistriktene i juni 2015, der distriktene, med henvisning til handlingsplanen mot vold i nære relasjoner, ble anmodet om å sette vold i nære relasjoner på dagsorden.

Det planlegges samlinger om politiråd i 2016 i samarbeid med Helsedirektoratet.

Arbeidet med videreutvikling av politirådene ses i sammenheng med tiltak 21 i handlingsplanen for forebygging av kriminalitet, der det heter at samarbeidet i politirådene skal styrkes.

Videre skal det utarbeides veileder for egevaluering av politirådets arbeid. Dette skal være et verktøy for å styrke samarbeidet og øke potensialet i hvert enkelt politiråd. Arbeidet vil slutføres 1. kvartal 2016.

40. Individuell plan

Voldens omfattende konsekvenser innebærer at en del voldsutsatte trenger hjelp fra flere tjenester. Individuell plan kan være et virkemiddel for å sikre at voldsutsatte får et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset hjelpetilbud. Det vises til regelverk om individuell plan og koordinator som er omtalt i Meld. St. 15 (2012-2013) om vold i nære relasjoner, kapittel 10.5. Tilbud om tjenester etter Krisesenterlova kan inngå som ledd i samordning av individuell plan etter annen lovgivning. Erfaringer med bruk av individuell plan for personer utsatt for vold i nære relasjoner skal kartlegges, blant annet gjennom evalueringen av kommunenes implementering av krisesenterlova.

Ansvarlig: BLD, KMD

Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Individuell plan kan være et virkemiddel for å sikre at voldsutsatte får et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset hjelpetilbud. Tilbud om tjenester etter krisesenterloven kan inngå som ledd i samordning av individuell i plan etter annen lovgivning (§ 4). Retten til individuell plan er hjemlet både i helse- og omsorgslovgivningen, arbeids- og velferdslovgivningen og barnevernloven.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har i 2015 laget en oversikt over gjeldende lovverk på området. Direktoratet har også kartlagt dokumenterte erfaringer med bruk av individuell plan. Kartleggingen bygger på evalueringen av kommunenes implementering av krisesenterloven (jf. tiltak 14), annen forskning på området, og den årlige rapporteringen fra krisesentertilbudene og det nasjonale bo- og støttetilbudet for unge utsatt for tvangsekteskap/ æresrelatert vold.

Det vil i 2016 gjennomføres en utprøving med bruk av individuell plan for 1) beboere i krisesentertilbudet og 2) det nasjonale bo- og støttetilbudet for unge utsatt for tvangsekteskap og æresrelatert vold. Erfaringene vil gi bedre kunnskap om fordeler og utfordringer knyttet til bruk av individuell plan for voldsutsatte med sammensatte hjelpebehov. Helsedirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet deltar, sammen med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, i en arbeidsgruppe knyttet til tiltaket.

41. Forum for samarbeid mellom frivillige organisasjoner og nasjonale myndigheter

Det skal etableres et forum for frivillige organisasjoner og nasjonale myndigheter for å styrke samarbeidet mellom myndigheter og organisasjoner i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Forumet skal møtes to-tre ganger i året og vil ledes av Justis- og beredskapsdepartementet.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Siden våren 2014 er det arrangert fire møter i forum for samarbeid mellom nasjonale myndigheter og frivillige organisasjoner i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Møtene ledes av statssekretær i Justis- og beredskapsdepartementet Vidar Brein-Karlsen. Til stede på møtene er rundt 40 deltakere fra frivillige organisasjoner, fagmiljøer og departementer og direktorater. Det foreløpig siste møtet ble avholdt 14. desember 2015.

Forumet som skal bidra til å videreutvikle og styrke det faglige nettverket på feltet vold i nære relasjoner mellom statlige myndigheter, ulike fagmiljøer og organisasjoner. På forumsmøtene understrekes viktigheten av at alle gode krefter trekker i samme retning. De frivillige organisasjonene utgjør et viktig supplement til de offentlige tjenestene og kan i mange tilfeller tilby andre løsninger og kvaliteter enn det offentlige hjelpeapparatet kan.

På det første møtet i forumet presenterte Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), resultater fra sin undersøkelse om vold og voldtekt fra februar 2014. Undersøkelsen viser at alvorlig fysisk vold og grove seksuelle overgrep rammer en betydelig del av befolkningen i Norge, og starter for mange i tidlig barnealder. Kvinner er langt mer utsatt for seksuelle overgrep enn menn. Kvinner har også en større totalbelastning av vold og overgrep. Se for øvrig status for tiltak 7 i handlingsplanen.

Hvordan å sikre hjelp og beskyttelse til særlig sårbare grupper var tema for den andre møtet i forumet. Det ble i særlig grad fokusert på voldsutsatte kvinner i aktiv rus og voldsutsatte kvinner med minoritetsbakgrunn. Innledere på møtet var representanter for Vest-Agder Krisesenter og Kirkens bymisjon i Kristiansand om etableringen av trygg og midlertidig botilbud for voldsutsatte kvinner i aktiv rus, prosjektleder for prosjektet «Krisesentertilbud for voldsutsatte kvinner med tilleggsproblematikk» om behov og dilemmaer i arbeidet med voldsutsatte kvinner i aktiv rus, MiRA Ressurssenter for minoritetskvinner og Somalisk Kvinneforening om voldsutsatte kvinner med minoritetsbakgrunn – behov, utfordringer og gode løsninger.

På det tredje møtet i forumet var hjelp og beskyttelse til særlig sårbare grupper igjen tema for forumsmøtet, nå med fokus på eldre og personer med nedsatt funksjonsevne som utsettes for vold i nære relasjoner. Vern for eldre i Oslo og NKVTS innledet om temaet eldre utsatt for vold i nære relasjoner, mens NOVA holdt et innlegg om personer med nedsatt funksjonsevne utsatt for vold og overgrep. I tillegg presenterte NKVTS arbeidet med å etablere en ny

nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt (jf. tiltak 18a) og Kripos snakket om politiets kommende kampanje om samme tema (jf. tiltak 1).

Det fjerde møtet i forumet fant sted 14. desember 2015. Temaet for møtet var forebygging av vold i nære relasjoner. Incestsenteret i Vestfold presenterte sitt nye undervisningsopplegg for femåringer i barnehagen, Reform – ressurscenter for menn presenterte prosjektet «Stopp kjærestevolden» som er et undervisningsopplegg tilpasset konfirmanter, mens Alternativ til vold presenterte «Si det som det er!» - et undervisningsopplegg om vold i nære relasjoner for ungdomsskoleelever (se <http://www.stoppvold.no/>). I tillegg informerte MiRA-Senteret om sin nye rapport om forebygging av vold i et minoritetsperspektiv (se , og Krisesenteret i Vestfold om utviklingen av pilotprosjektet «SARA for barn» - en videreutvikling av risikovurderingsverktøyet SARA (*Spousal assault risk assessment guide*) til også å omfatte barns situasjon.

Neste møte i forumet planlegges i begynnelsen av juni 2015.

42. Tilskuddsordning for arbeid mot vold i nære relasjoner

Det skal opprettes en tilskuddsordning blant annet for frivillige organisasjoner. Tilskuddet vil lyses ut første gang for 2014 med søknadsfrist i januar 2014. Tilskuddsordningen skal sees i sammenheng med øvrige tilskuddordninger på området.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014

STATUS:

Det ble i 2014 opprettet en tilskuddordning på til tiltak for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. Ordningen ble styrket med 2,5 millioner i 2015 slik at til sammen 10,9 millioner kroner ble lyst ut i januar 2015 med søknadsfrist 18. februar 2015. Justis- og beredskapsdepartementet mottok søknader om tilskudd til 47 ulike tiltak. 31 ulike tiltak i regi av 25 ulike organisasjoner/instanser har mottatt tilskudd i 2015.

Søknadsskjema og regelverk for 2016 vil bli lagt ut på Justis- og beredskapsdepartementets hjemmeside rundt årsskiftet 2015/2016 og søknadsfrist vil være i tidlig i februar 2016.

43. Taushetsplikt, opplysningsplikt, opplysningsrett og avvergeplikt

Det skal iverksettes tiltak for å påse at taushetsplikten ikke er til hinder for et godt samarbeid mellom ulike instanser i arbeidet mot vold i nære relasjoner, samt legge til rette for at opplysningsplikten til barnevernet og avvergeplikten oppfylles. To arbeidsgrupper, ledet av henholdsvis Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet skal følge opp NOVAs rapport «*Taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt.*

Regelkunnskap og praksis» fra april 2013. Resultatene fra disse to arbeidsgruppene vil utgjøre en del av grunnlaget for tiltakene som skal iverksettes rundt samarbeid om saker om vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014

STATUS:

Tiltaket er konkretisert i regjeringens tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017) «En god barndom varer livet ut». Arbeidet knyttet til bestemmelser om taushetsplikt og opplysningsplikt i forvaltningen skal følges opp. Målet er å komme frem til en entydig forståelse som kan erstatte eksisterende veiledere og eventuelt føre til endringer i gjeldende bestemmelser.

Det skal iverksettes en enpersonsutredning som skal resultere i et utkast til en felles, tverrsektoriell veileder om forståelsen av regelverket om taushetsplikt og informasjonsutveksling i forvaltningen. Veilederen skal gi de ulike etatene en klar og entydig kilde og forholde seg til. Mandatet for utredningen er under utarbeidelse.

44. Etablering av «Karin» (barnehus for voksne) som prøveprosjekt

Et samarbeidsprosjekt tilsvarende Karin i Malmø, der politi og tjenesteapparat gir bistand til voldsutsatte i samme lokalitet, skal prøves ut. Prøveprosjektet skal etableres på Stovner i Oslo og skal starte opp høsten 2014. Prosjektperioden er tre år fra etablering.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Politidirektoratet har fått i oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet å etablere et samarbeidsprosjekt der politi og øvrig tjenesteapparat skal samlokaliseres etter modell fra tilsvarende prosjekt «Karin» i Malmø. Prosjektets overordnede mål er å gi et bedre, mer helhetlig og samordnet tilbud til kvinner og menn utsatt for vold i nære relasjoner.

Prosjektet som har fått navnet «Prosjekt November» er etablert på Stovner politistasjon i Oslo politidistrikt. Prosjektet skal legge til rette for:

- At politiet og det øvrige tjenesteapparatet gir bistand til utsatte for vold i nære relasjoner i samme lokalitet

- Bedre oppfølging av utsatte/pårørende i saker om vold i nære relasjoner
- Bedre sammenheng i oppfølgingen av utsatte for vold i nære relasjoner, voldsutsattes barn og utøvere av vold i nære relasjoner
- Bedre rådgivning og informasjon om selve prosessen
- Bedre lokal samordning og samarbeid mellom politi og øvrig tjenesteapparat i saker om vold i nære relasjoner og dermed redusere belastningen for utsatte og pårørende.
- Bedre sikkerhet for utsatte og bidra til å forebygge/ redusere risiko for at nye voldshandlinger.

Prosjekt November ble åpnet av justisministeren 12. november 2015 i nye lokaler spesielt tilrettelagt for prøveprosjektet. Det er ansatt en politifaglig leder, en sosialfaglig leder, en klinisk sosionom, en sosionom og to politianalytikere. Fire av disse har startet sitt arbeid ved prosjektet, mens de tre siste har oppstart januar 2016. Pilotprosjektet er klare til tre år med kontinuerlig utvikling av nye og bedre tverrfaglige samarbeidsmodeller for å kunne oppfylle mandatets overordnede mål om å gi voldsutsatte kvinner og menn et bedre, mer helhetlig og samordnet tilbud. Pilotprosjektet vil utarbeide metodikk som er uavhengig av prosjektets steds plasseringen på Stovner politistasjon slik at metodikken kan benyttes i andre kommuner og politidistrikt.

Det er startet et arbeid med å definere målgruppe for prosjektet og beskrive arbeidsoppgaver og arbeidsrutiner. Det er igangsatt et arbeid opp mot eksterne samarbeidspartnere i forhold til samarbeidsavtaler med kommunale, statlige og private institusjoner. Utarbeidede handlingsplaner om vold i nære relasjoner vil være en viktig start i samarbeidet.

Det treårige pilotprosjektet er delt inn i tre delfaser med en delfase per driftsår. Denne prosjektmodellen gir større muligheter til å justere samvirkemodeller, rammer og retning underveis i pilotperioden på en styrt måte. Pilotprosjektet er valgt organisert som et eget avsnitt ved Stovner politistasjon. Videre er arbeidsformen basert på en kombinasjon av egne ansatte og samarbeidsavtaler med øvrige instanser. Det er av vesentlig betydning for prosjektets suksess at rammene for samarbeidet er på plass før praktisk arbeid kan iverksettes. Innenfor disse rammene vil man ha fokus på økt sikkerhet for de voldsutsatte og en reduksjon av belastningen for de involverte. Fremdriften i prosjektet går etter planen.

Prosjektet følgeevalueres av NOVA som en del av forskningsprogrammet om vold i nære relasjoner, finansiert av Justis- og beredskapsdepartementet, jf. tiltak 11.

45. Nordisk og Europeisk samarbeid

Det nordiske og europeiske samarbeidet rundt arbeidet mot vold i nære relasjoner skal videreutvikles blant annet gjennom Nordisk ministerråd og EØS finansieringsordningen.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Det er etablert et nordisk samarbeid på administrativt nivå i 2013 og dette samarbeidet vil videreføres over en ny prosjektperiode. Rapport fra første prosjekt, om erfaringer med sikkerhets-vurderingsverktøy i de nordiske landene, ble ferdigstilt i mars 2014. Rapporten fra prosjektet kan lastes ned her: <http://www.norden.org/no/publikasjoner/publikasjoner/2014-521>

Samarbeidet rundt EØS finansierings-mekanismene, programområdet vold i nære relasjoner og likestilling fortsetter gjennom deltagelse i enkeltprosjekter og gjennom rollen som programpartnere. Nærmere informasjon om EØS-programmet kan hentes her:

<http://www.regjeringen.no/nb/sub/europaportalen/eos-midlene.html?contentid=685567&id=684349>

Likestillingsombudet er programpartner og Justis- og beredskapsdepartementet deltar i en rådgivende funksjon innenfor programområdet likestilling i Spania. Informasjon om programmet kan lastes ned her: <http://eeagrants.org/Partnerships/Donor-programme-partners/Norwegian-Equality-and-Anti-discrimination-Ombud>

Politidirektoratet har inngått samarbeid med henholdsvis rumensk og litauisk politi på fagområdet vold i nære relasjoner. I Romania er Politidirektoratet programpartner sammen med Europarådet. Norsk polititjenestepersonell med solid fagkompetanse har deltatt sammen med representanter fra Politidirektoratet i de ulike fellesaktivitetene i begge land. Det har blant annet vært avviklet flere gjensidige studiebesøk, div. workshops, utvikling av undervisningsmateriale samt opplæring av henholdsvis litauiske og rumenske politiinstruktører.

Politidirektoratet ser det som nyttig å dele «best practice» med andre europeiske land på fagområdet. I tillegg til representanter fra Politidirektoratet deltar også norsk polititjenestepersonell med solid fagkompetanse i prosjektene. Prosjektene går etter planen og skal være avsluttet innen april 2016.

For mer informasjon om disse prosjektene; <http://eeagrants.org/Partnerships/Donor-programme-partners/Norwegian-Police-Directorate>

Helsedirektoratet er engasjert i Estland, Slovakia og yter teknisk og strategisk bistand til programoperatørene. For informasjon om disse prosjektene; <http://eeagrants.org/Partnerships/Donor-programme-partners/Norwegian-Directorate-of-Health>. Det har vært betydelig aktivitet i programmene og mange av prosjektene har en norsk

partner. Helsedirektoratets bidrag har blant annet vært å fasilitere utveksling mellom estiske og slovakiske partnere og potensielle programpartnere i Norge. Interessen på begge sider har vært stor.